

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31E JAARGANG

WOENSDAG 10 APRIL 1946

No. 1509

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).

Adjunct-Secretaris: J. H. Lubbers.

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f 26* per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants; Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
Problemen bij de deblokkeering van de Nederlandse dollar-activa door G. A. Surie	227
Ordering en handelspolitiek door Dr. J. H. Spiegelenberg	229
De havens van Rotterdam en Amsterdam (II) door C. Vermey	232
Unificatie der sociale verzekering door Dr. G. F. Fortanier	234
Een bedenkelijk wetsontwerp door Mr. H. van Maanen	235
De strijd om de Japansche textielindustrie door Dr. W. T. Kroeze	236
Boekbesprekingen:	
Dr. H. W. J. A. Vredegoor, Monetaire vraagstukken, bespr. door Prof. Dr. J. Tinbergen	237
„Annuaire Statistique de la Société des Nations” 1942/44, bespr. door Prof. Dr. J. B. D. Derksen	238
Ontvangen boeken en brochures	239
Geld- en kapitaalmarkt	239
Statistieken:	
Bankstaten	239

DEZER DAGEN

is de drang om er eens uit te zijn zoo groot, dat men een economische manifestatie voor een kermis aanziet. Zooveel menschen in Nederland hadden tijd en geld over, dat een groot deel dergenen, die werkelijk ter Jaarbeurs moesten zijn, hun tijd en geld verloren zagen gaan.

Men wil zich zoo gaarne uiten na een tijd van repressie, Daarvoor zijn en komen er — naast de Jaarbeurs — nog kansen genoeg. Naast de reeds aangekondigde reeks verkiezingen, heeft de Regeering een extra-verkiezing van een kamer tot grondwetsherziening voorgesteld. En daartoe blijft de keuze niet beperkt. Naast economische en politieke, manifestaties tot uiting der gevoelens, zijn er nog muzikale zooals die van het Concertgebouworkest, dat voor Denemarken en Zweden de loftrumpet gaat steken.

De loftrumpet én de vlaggen in top — een nationale manifestatie en geen plaatselijke keuze —, dat geldt als de Nieuw-Amsterdam, het vlaggeschip der Nederlandsche koopvaardijvloot, na zwaren oorlogsdienst, voor het eerst weer de thuishaven binnenvaart met als passagiers een groot aantal repatrieerenden uit Indië.

Manifestaties zijn geen feesten. Die groep Jaarbeursbezoekers, die dit nog niet had begrepen uit het besluit van de Regeering, om dit jaar op vierdagen door te werken, kunnen misschien tot dit inzicht komen, als zij de quaestie internationaal bezien.

De internationale manifestaties, die wij op het oog hebben, zijn — het spreekt vanzelf — de vergaderingen van de Volkenbonden Senior en Junior. Met de één en twintigste vergadering van den Volkenbond vaart ook een schip, waarvan veel werd verwacht, de thuishaven binnen. maar nu voor sloop. En het einde is droevig; want volgens de berichten, is men bevreesd, dat iemand zich zou uiten, nl. een vertegenwoordiger van een der Baltische Staten over het verlies der onafhankelijkheid. Opgewekter van aanschijn is de vergadering der Verbonden Volken; de minister-president van Iran is zelfs in de gelegenheid geweest zijn dank jegens den premier van Rusland te uiten. Er komt nu weer ruimte in de koppen der bladen vrij. Misschien voor generaal Franco?

Spanningen op economisch gebied manifesteren zich te over. Zoo bevat de „Saturday Evening Post” van 30 Maart jl. een scherp artikel tegen de O.P.A., de Amerikaanse prijsbeheerschingsinstantie, die door zijn principieel-verkeerde politiek van prijsstop voor „oude” producten het ter hand nemen van de productie van eenvoudige, goede consumptiegoederen zou belemmeren. In ons land krijgt de directeur-generaal van de prijzen grijze haren van hetzelfde probleem. Hij behoeft het echter niet alleen op te lossen. Volgens de memorie van antwoord van den minister van Financiën heeft hij 77 ambtenaren in den rang van referendaris en hooger, met een totaal salaris van f 512.558 tot zijn steun. Hier is geen sprake van inflatie.

Maar als die ergens is, is het uit. Dat ondervindt thans Hongarije, waar de pengö sedert 1 Januari tot 1/34-ste van zijn toenmalige waarde is gedaald. De officieele koers van 1 \$ is 1 millioen pengö, de zwarte koers 18 tot 22 millioen pengö per dollar. Even naargeestig is het in Griekenland gesteld, waar de Nationale Bank uitverkoop houdt van gouden sovereigns tegen een prijs van 135.000 drachmen per stuk.

Beschikbare Krachten

Mr. Dr. in de Rechten

met praktijk op sociaal, economisch en administratief gebied, 43 jaar, goed bekend met statistiek, uitstekende referenties, thans een eervolle positie bekleedend, zag zich gaarne opgenomen in het bedrijfsleven. Brieven onder no. 430 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Groote Bedrijfsorganisatie in Amsterdam vraagt

ECONOOM

die, na studie van de techniek van het vak, de leiding der Econ. Afd. (Kostprijberekening, prioriteiten etc.) op zich kan nemen. Brieven met inlichtingen omtrent levensloop etc. onder letters KSG Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam C.

HET MINISTERIE VAN HANDEL EN NIJVERHEID zoekt voor spoedige indiensttreding

Hoofd van de afdeling Indische Zaken

Zij, die in Nederl.-Indië een leidende functie hebben bekleed, kunnen zich met vermelding leeftijd, levensloop, Indische ervaring en referenties schriftelijk wenden tot de Afd. Personeel, Bezuidenhout 30, Den Haag.

GEVRAAGD door NEDERL. VESTIGING van een INTERNATIONAAL concern

een energieke kracht

(leeftijd tot 30 jaar)

die behoorlijk administratief onderlegd is, belangstelling heeft voor organiseerend werk, representabel is en een interessant vak wil leeren.

Minimum-eisch: Diploma 5-j. HBS, HHS of daarmee gelijkstaande opleiding.

Geboden wordt: Behoorlijke belooning gedurende de opleidingsperiode.

Gunstige vooruitzichten om zich bij gebleken geschiktheid een uitstekende positie te verwerven.

Brieven onder no. 429 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam roepen sollicitanten op voor de functie van

Directeur van het gemeentelijk Energiebedrijf

Belast met de algemeene leiding. Gegadigden moeten bij voorkeur econoom of jurist zijn. Salarisgrenzen f 8855—f 10545 per jaar. Een nieuwe salarisregeling is ontworpen. Sollicitaties te richten aan Burgemeester en Wethouders van Rotterdam.

DE BANK

VERLEENT CREDITEN EN VERRICHT OP GOEDKOOPE EN SNELLE WIJZE BETALINGEN VIA HET BANKGIRO-VERKEER

ROTTERDAMSCHER BANKVEREENIGING

193 VESTINGEN IN NEDERLAND

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930
Heerengracht 320 - A'dam

Beoordeeling en Beheer van vermogens, pensioenen en spaarfondsen, belege reserves, effectenportefeuilles ten behoeve van ondernemingen, stichtingen, vereenigingen, particulieren.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Dr. J. H. Gispén;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

R. MEES & ZONEN

AO 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam
Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantiën)

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij

H. A. M. Roelants
Schiedam

gispén

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.

(DEVIEZENBANK)

VERLEENT HARE BEMIDDELING
BIJ HET CERTIFICEEREN VAN

DOLLARTEGOEDEN

IN DE VEREENIGDE STATEN

PROBLEMEN BIJ DE DEBLOKKEERING VAN DE NEDERLANDSCHE DOLLAR-ACTIVA.

Bijna iedereen in Nederland weet, dat op 10 Mei 1940 President Roosevelt een decreet had ondertekend, tengevolge waarvan alle activa in Amerika, die op naam stonden van Nederlanders of Nederlandsche instellingen, bevroren werden, doch van de maatregelen, die de Vereenigde Staten tijdens den oorlog op dit gebied hebben uitgevaardigd, is gedurende de bezetting zeer weinig tot ons doorgedrongen. De weinige berichten, die via Zwitserland Nederland hebben bereikt, waren onvoldoende om zich een helder beeld te vormen van het ingewikkelde stelsel van „General-Rulings” en „General Licenses”, dat in de oorlogsjaren werd opgebouwd, met de bedoeling om den vijand alle wegen af te snijden, die deze probeerde in te slaan om buitenlandsche koopkracht te verwerven.

Om te kunnen begrijpen, waarom de onderhandelingen in de Vereenigde Staten over de deblokkeering van Nederlandsche activa aldaar zoo moeizaam verlopen zijn, is het noodzakelijk zich te verdiepen in het geheele complex van maatregelen, die tijdens den oorlog zijn uitgevaardigd om de blokkade nog effectiever te doen zijn.

Reeds vóór dat de Vereenigde Staten aan Duitschland den oorlog hadden verklaard, t.w. op 10 April 1940 (inval in Noorwegen) werd op grond van een machtiging van den President uit het jaar 1917 de zgn. „freezing-order” uitgevaardigd. Deze „freezing-order” werd allens van toepassing verklaard voor alle landen, die door Duitschland bezet werden, totdat in Juni 1942 de activa van alle overige Europeesche landen op grond van deze „order” in principe geblokkeerd werden.

Ten behoeve van de „neutralen” werden echter afzonderlijke „General Licenses” verstrekt, die het mogelijk maakten het financieele verkeer met die landen open te houden.

Toch bleek deze maatregel nog onvoldoende, aangezien de Duitschers door druk op de neutralen via deze landen toch probeerden door de mazen van het net heen te glippen. In dit licht zal men dan ook de afkondiging op 20 October 1943 van de „General Ruling No. 17” moeten zien, niettegenstaande de Amerikaansche autoriteiten thans hieraan bevoegdheden ontleenen, welke verre uitgaan boven het oorspronkelijk gestelde doel. Hierover later meer.

De inhoud van „General Ruling No. 17”.

In „General Ruling Nr. 17” worden de voorwaarden gegeven, waaraan moet worden voldaan, indien men wil beschikken over de effecten, welke liggen in de depôts op naam van banken en financieele instellingen, welke gevestigd zijn in een van de „blocked countries”.

In het algemeen kan men zeggen, dat er geen koop, verkoop of incasso van dividenden en coupons kan plaatsvinden, zonder dat de Amerikaansche depôthouder nauwkeurig op de hoogte is van de volgende gegevens:

- I. naam, adres, nationaliteit, van al degenen, die een belang hebben bij de fondsen, op het tijdstip, dat deze fondsen in het depôt werden gedeponeerd, of op 8 April 1940, welke van deze beide tijdstippen het laatste is;
- II. dezelfde gegevens op den datum, dat de transactie of het incasso plaatsvindt;
- III. wanneer tusschen het onder I genoemde tijdstip en den datum der transactie een andere persoon belanghebbende is geworden, dan moet de depôthoudende Amerikaansche bank op de hoogte zijn van den naam, het adres en de nationaliteit van al degenen, die in eenigerlei vorm belang bij het effect hebben gehad.

Ingeval van aankoop moet de Amerikaansche bank op de hoogte zijn van den naam, het adres en de nationaliteit

van al degenen, die tengevolge van de transacties eenig belang zullen krijgen in het betreffend effect.

Er zijn nu op grond van „General Ruling Nr. 17” drie vormen denkbaar, waaronder transacties ten aanzien van effecten kunnen plaatsvinden, t.w.:

A. Indien de bovenstaande gegevens in handen zijn van de Amerikaansche depôthoudende bank, kan de transactie worden uitgevoerd op grond van een bijzondere of algemeene „license”, zonder dat daarin aan „General Ruling Nr. 17” wordt gerefereerd.

In dat geval moeten de gegevens echter op formulieren aan de „Treasury” worden verstrekt. Indien de boekingen, die uit de transacties voortvloeien, niet geschieden op de rekeningen van de werkelijke eigenaren („beneficial owner”), moet den naam, het adres en de nationaliteit van den werkelijken eigenaar op een afzonderlijk memorandum worden vastgelegd.

B. Indien de buitenlandsche bank aan de depôthoudende Amerikaansche bank schriftelijk heeft verzekerd (has certified), dat niemand anders dan een „national” van het land, waarin de buitenlandsche bank gevestigd is, noch iemand wiens naam voorkomt op de Amerikaansche zwarte lijst, sedert 8 April 1940 of den datum, waarop de fondsen aan het depôt zijn toegevoegd (welke van beide het laatste is), eenig belang heeft, heeft gehad of ingeval van aankoop zal hebben, bij deze effecten en daarenboven bereid is:

a. te allen tijde op verzoek aan den consulaire of diplomatieken vertegenwoordiger van de Vereenigde Staten in het betreffende land, en

b. in ieder geval binnen een jaar na het beëindigen van den oorlog aan het „Treasury Department” te Washington, een geverifieerde opgave te verstrekken van de gegevens I, II en III,

valt de transactie niet onder de bepalingen van de „General Ruling Nr. 17” en kan dus ongeacht deze „Ruling” op grond van een „general” of „specific license” worden uitgevoerd.

C. Indien de gegevens I, II en III niet te verkrijgen zijn, kan de transactie of het incasso slechts plaatsvinden, indien de opbrengst op een „General Ruling Nr. 6-account” wordt geboekt.

„General Ruling Nr. 6” is een besluit, waarbij voorschriften werden gegeven voor de behandeling van fondsen, welke na 7 Juni 1940 van het Europeesch continent uit naar Amerika werden gezonden. Het waren dus fondsen, welke eventueel door toedoen van den vijand naar het destijds „neutrale” Amerika waren gezonden, zoodat de grootste voorzichtigheid was geboden.

Behalve allerlei voorschriften, ten aanzien van de behandeling der stukken, werd voor deze fondsen een „General Ruling Nr. 6-account” ingesteld. Dit was een soort verzamelrekening, waarop dergelijke fondsen en de opbrengsten van die fondsen voorloopig geboekt moesten worden, zoodat zij op deze wijze feitelijk dubbel geblokkeerd waren. Voordat er een vergunning werd verleend om een overboeking van een „General Ruling Nr. 6-account” naar een gewone „blocked account” mogelijk te maken, werden zeer nauwgezette onderzoeken naar den oorsprong, belanghebbende of belang gehad hebbende personen en het feitelijk eigendom der vermogensbestanddeelen ingesteld. Uiteraard was dat bij de gebrekkige verbanden met Europa vaak niet mogelijk, zoodat men de zaak dan maar liet zooals het was.

Deze „General Ruling Nr. 6-account” is dus feitelijk een zeer onaantrekkelijk alternatief, zoodat het niet te verwonderen is, dat men eerder geneigd is de vereischte gegevens te verstrekken dan alles op een „General Ruling Nr. 6-account” te laten boeken. Aanvankelijk heeft men in Amerika het standpunt ingenomen, dat deze „General

Ruling Nr. 6-account"-regeling „heel geschikt" was, om te voorkomen, dat tengevolge van de invoering van „General Ruling Nr. 17" het incasso van dividenden en coupons zou worden uitgesteld en uit dien hoofde een enorme achterstand hierin zou ontstaan. Later heeft men echter ingezien, dat dit alternatief voor de bezette „blocked country" s" zeer onrechtvaardig was, aangezien zij, zolang zij bezet waren, niet in de omstandigheid waren de gevraagde gegevens te verstrekken. Om aan deze „blocked nationals" tegemoet te komen, heeft men het aan de hand van een algemeene vergunning mogelijk gemaakt, dat de coupons en dividenden tot eind 1945¹⁾ onveranderd op de gewone „blocked-account" werden gecrediteerd. Indien vóór dien datum de gegevens I, II en III niet in hun bezit zijn, zullen de incassoprovenuen der vervallen coupons en dividenden op een „General Ruling Nr. 6-account" geboekt moeten worden.

Ten aanzien van de dollarsaldi, is de bepaling gemaakt, dat de „Secretary of the Treasury" gemachtigd is, aan de afgifte van een „license" de voorwaarden te verbinden, dat hem een geverifieerde opgave wordt verstrekt van de namen, adressen etc., van ieder, die een dollarrekening of depôt bij een bank in een „blocked country" heeft onderhouden sedert het inwerkingtreden van de „Ruling" (20 October 1943).

Eenerzijds heeft de bonafide eigenaar er dus belang bij, dat zijn naam etc. aan de Amerikaansche autoriteiten wordt opgegeven, doch anderzijds zijn aan het verstrekken van deze gegevens ernstige consequenties verbonden.

Primaire doeleinden van de „Ruling Nr. 17".

Volgens de officieele verklaring van het „Treasury Department" is het de bedoeling aan de hand van deze „Ruling" te voorkomen, dat vijandelijk eigendom (van „axis nationals and axis sympathizers") zich achter den naam van een „blocked national" verschuilt en de vijand langs dezen weg probeert de beschikking te krijgen over vrije valuta²⁾. Ten aanzien van de door Duitschland en Japan bezette gebieden was dit niet mogelijk, doch via de neutrale landen was er nog een kleine kans, voorzover de autoriteiten in die landen niet consciëntieus meewerkten (eventueel den vijand zelfs steunden — Spanje?) om vijandelijke beschikkingen over de onder een neutralen naam in Amerika liggende vermogensbestanddeelen tegen te gaan.

De vier belangrijkste neutralen: Zweden, Zwitserland, Spanje en Portugal, hadden nl. een „General License", op grond waarvan zij over hun in Amerika liggende vermogensbestanddeelen konden beschikken, zij het onder voorwaarden. Alhoewel op grond van die „General License" een vrij scherpe controle werd uitgeoefend, om na te gaan, of bij de plaatshebbende beschikkingen uitsluitend de belangen van deze neutrale „nationals" betrokken waren, maakt de invoering van „General Ruling Nr. 17" het mogelijk van deze neutrale „nationals" alle gegevens aangaand het „beneficial ownership" der onder hun naam liggende vermogensbestanddeelen te weten te komen. Voorzover het tengevolge van de voorschriften van „General Ruling Nr. 17" den vijand onmogelijk wordt gemaakt zijn machtspositie in Europa te misbruiken om langs dezen weg de voor hem zoo schaarsche vrije valuta te verkrijgen, kon men daar vrede mee hebben.

Secundaire doeleinden van de „Ruling Nr. 17".

Alles wijst er momenteel op, dat de doeleinden, die de Amerikaansche Regeering met deze „Ruling" wil bereiken, veel verder gaan dan de bovenvermelde en zich

¹⁾ Inmiddels is hierin, blijkens de mededeeling van De Nederlandsche Bank, voorzien door een afzonderlijke voorloopige blokkeering van de na 31 December 1945 ontvangen opbrengsten. Deze opbrengsten behoeven niet op een „Ruling Nr. 6-account" gebracht te worden.

²⁾ In den tekst van het officieele commentaar werd dit als volgt uitgedrukt: „General Ruling Nr. 17 constitutes a further measure to prevent axis nationals and axis sympathizers from cloaking their securities holdings and financial transactions in the United States".

ook uitstrekken op het gebied van den oorlogsbuit.

Vrij veel Duitsch vermogen ligt onder Zwitserschen, Zweedschen en Nederlandschen naam in de Vereenigde Staten. Voorzover het de neutrale landen betreft, is er wat voor te zeggen, dat de Vereenigde Staten willen verhinderen, dat de vijand na den oorlog zoo maar weer de beschikking zou krijgen over zijn vermogensbestanddeelen in de Vereenigde Staten.

Daarentegen is het tegenover een medegeallieerde mogendheid, die ongelukkigerwijze bezet gebied geweest is, wel zeer onrechtvaardig, indien de Vereenigde Staten haar op deze wijze een deel van den voor haar herstel zoo broodnodigen oorlogsbuit zouden ontnemen. Dit, terwijl de overweging, dat de ex-vijanden op deze wijze de beschikking zouden krijgen over vermogensbestanddeelen in de Vereenigde Staten, ten aanzien van Nederland ongegrond is, daar hier te lande het gezamenlijke vijandelijke eigendom op grond van art. 3 van Besluit E 133 aan den Nederlandschen Staat is vervallen en dus de vijand nimmer hierover het beschikkingsrecht zal kunnen verkrijgen.

De huidige situatie.

Voor de afkondiging van het amendement van de „General License No. 95"³⁾, was de situatie zoo, dat volgens „General Ruling Nr. 17" elk Nederlandsch bezit in de Vereenigde Staten, waarover men wilde beschikken, moest worden gecertificeerd en de gegevens I, II en III vóór Mei 1946 aan het „Treasury Department" in Washington moesten worden opgegeven.

Op grond van deze „gegevens" zouden de Amerikaansche autoriteiten uitmaken, of het Nederlandsch of vijandelijk bezit was en dus al of niet zou worden vrijgegeven.

Door middel van „General Ruling Nr. 17" was het derhalve mogelijk alle onder Nederlandschen naam in Amerika liggende activa, die

- op 10 Mei 1940 Duitsch bezit waren, doch eerst thans op grond van Besluit E 133 weer Nederlandsch bezit zijn;
- op 10 Mei 1940 Nederlandsch bezit waren, en welke tijdens de bezetting al of niet onder druk van den vijand in handen van den vijand zijn geweest, doch nu weer Nederlandsch zijn of worden via Rechts-herstel;
- op 10 Mei 1940 Duitsch bezit waren, doch tijdens de bezetting in Nederlandsche handen zijn overgegaan;
- op 10 Mei 1940 Nederlandsch bezit waren, en welke door den vijand tijdens de bezetting, al of niet onder dwang van den vijand, zijn verworven, doch thans op grond van Besluit E 133 weer Nederlandsch bezit zijn; er uit te zift en deze als vijandelijk eigendom te beschouwen, die dan later als oorlogsbuit verbeurd konden worden verklaard.

In de regeling, die thans met België, Frankrijk, Noorwegen, Finland en Nederland is getroffen, is de procedure der „certification" (zie onder B van „Gen. Ruling Nr. 17), hoewel in principe gehandhaafd, toch eenigszins gewijzigd in haar uitvoering. De Amerikaansche autoriteiten hebben aan een bepaalde instantie in de desbetreffende landen (in Nederland De Nederlandsche Bank) het recht gedelegeerd het certificaat uit te schrijven en de gegevens I, II en III (zie boven) te controleren. In dit certificaat moet worden verklaard, dat geen land, genoemd in de „freezing-order" of onderdaan daarvan, anders dan in een „General License No. 95" genoemd land (Frankrijk, België, Noorwegen, Finland of Nederland)⁴⁾ sedert 10 Mei 1940 (of andere voor het betreffende land van toe-

³⁾ Bij dit amendement is Nederland toegevoegd aan die landen, wier activa overeenkomstig „Gen. Lic. No. 95" niet meer worden beschouwd als aan een „blocked-country" te behooren, zoodra de aangewezen (Nederlandsche) instantie de „certification" heeft afgegeven.

⁴⁾ Het is duidelijk, dat deze lijst successievelijk uitgebreid zal worden tot alle niet-vijandelijke landen; voorloopig echter mag het certificaat niet worden afgegeven, wanneer bijv. een Zwitsersche of Zweedsche Maatschappij gedurende den oorlog enig belang in het betreffende object heeft gekregen.

passing zijnde peildatum), eenig belang heeft gehad in het betreffende bezit.

Door in principe de „certification“-procedure te aangaan, hebben deze landen den eersten stap gedaan op den weg, die wel eens zou kunnen leiden tot het verlies van den hun toekomenden oorlogsbuit, die in hun — zich in Amerika bevindend — bezit is begrepen.

Men zal zich afvragen, waarom het zoo lang heeft geduurd, voordat de regeling met Nederland, die, zooals bekend, volkomen gelijk is aan de regelingen met bijv. België en Frankrijk, tot stand is gekomen en in het bijzonder, waarom er zoo lang onderhandeld is.

Het allerbelangrijkste motief is echter wel, dat het t.a.v. Nederland om zeer groote bedragen gaat, die eventueel betwist kunnen worden. Ten eerste waren vóór den oorlog vrij aanzienlijke bedragen Duitsch vermogen via Nederlandsche instellingen, of zelfs via investaties in Nederlandsche ondernemingen, indirect in Amerika belegd. Doch ook tijdens den oorlog zijn tengevolge van de opheffing der deviezengrenzen tusschen Nederland en Duitschland allerlei verschuivingen in het „beneficial ownership“ opgetreden; in ieder geval in aanzienlijk grootere mate dan in België en Frankrijk.

Een zeer letterlijke toepassing van de bovengenoemde verklaring zou dientengevolge tot een groote onrechtvaardigheid leiden, t.a.v. Nederlandsche verkrijgers te goeder trouw, welke bijv. tijdens den oorlog Amerikaansche fondsen hebben verworven, waarvan later blijkt, dat het stuk op 10 Mei 1940 toebehoorde aan een Duitscher, welke eventueel in Nederland woonachtig was. Daar de „certification“ zich ook zal uitstrekken tot de Nederlandsche certificaten van Amerikaansche aandelen, zouden dan vele certificaathouders wel eens een onaangename verrassing kunnen beleven.

Ook t.a.v. het Joodsch bezit, dat veelal via Lippmann & Rosenthal in handen is gekomen van Duitschers, doch dat via rechtsherstel weer in handen van de oorspronkelijke eigenaars terugkeert, zouden de Amerikaansche autoriteiten het standpunt kunnen innemen, dat dit na 10 Mei 1940 vijandelijk bezit is geweest en derhalve niet behoeft te worden gehonoreerd.

Het is echter te hopen, dat onze onderhandelaars er tenslotte in geslaagd zijn de Amerikanen er van te overtuigen, dat althans de categorieën b. en c., in ieder geval als Nederlandsch bezit moeten worden erkend, zoodat hiervoor de bovengenoemde verklaring toch mag worden afgegeven.

Conclusie.

- a. Uit het bovenstaande blijkt, dat, nu de Nederlandsche Regeering het principe der „certification“ heeft aangevaard, omtrent de aangelegenheid inzake den vijandelijken eigendom op korten termijn geen overeenstemming met de Amerikaansche autoriteiten kon worden bereikt. Omtrent de vraag, wat het lot zal zijn van de saldi, waarvoor geen „certification“ kan worden verstrekt, zal te zijner tijd dus nader moeten worden onderhandeld.
- b. Het voordeel van deze nieuwe regeling boven de oude is, dat thans de Nederlandsche instanties het zelf in de hand hebben, de aanvragen tot vrijgave der dollaractiva voorloopig te beperken tot die bedragen, waarvan zij zeker weten, dat zij aan de gestelde voorwaarden voldoen en welke noodig zijn voor de financiering van onzen Amerikaanschen import.
- c. Hoewel thans deblokkeering in principe mogelijk is, zijn er nog allerlei belemmeringen, die een algeheele deblokkeering van alle thans aan Nederlanders toebehoorende Amerikaansche vermogensbestanddeelen in den weg staan.
- d. Men doet verstandig er rekening mede te houden, dat het nog wel lang kan duren voordat het geheele deblokkeeringsproces is afgelopen.

G. A. SURIE.

ORDENING EN HANDELSPOLITIEK.

De economische politiek van vele landen staat in het teken van *ordering*, van een door de Overheid bewust „richten“ der economische krachten op bepaalde, door haar geformuleerde doeleinden. Weliswaar geniet dit streven nergens algemene instemming, dit zelfs niet — zoals men misschien zou verwachten — in de huidige fase van schaarste-economie. Er zijn nu eenmaal altijd (en zeker juist nu) individuen, wier belangen beter zouden gedijen zonder controle¹⁾. Maar wat het zwaarst is, moet het zwaarst wegen. En dat zijn, naar het inzicht van velen — en daaronder thans in verschillende landen ook velen dergenen, die het regeringsbeleid bepalen —, de belangen van de grote massa der bevolking.

Ook hierover zijn laatstbedoelde personen het eens, dat de behoorlijke behartiging van deze belangen — althans nu, in de overgangsfase na de oorlog — een intensieve bemoeienis van de Overheid met het economisch gebeuren, dus „ordering“ in de hierboven aangeduide zin, vereist²⁾.

Dit brengt consequenties mede voor alle sectoren der economische politiek in de ruimste zin, ook voor de *handelspolitiek*. Geen land toch kan duurzaam geheel zichzelf bedruipen, dan ten koste van veel wat het leven levenswaard maakt. Ieder land — het een in meerdere mate dan het ander — staat derhalve voor de noodzaak, bepaalde goederen door invoer uit het buitenland te verkrijgen, en voor de daaruit voortvloeiende noodzaak, bepaalde eigen goederen in ruil daarvoor naar het buitenland uit te voeren. Teneinde nu zeker te zijn, dat het een en het ander op zodanige wijze geschiedt als in overeenstemming is met de doeleinden der eigen nationale ordening, is het noodzakelijk, dat de Overheid zo al niet zelf de vereiste in- en uitvoertransacties verzorgt, dan toch op zijn minst nauwkeurig toeziet op, respectievelijk, waar nodig, leiding geeft aan het optreden van particuliere in- en exporteurs.

Deze noodzaak is evident, ook al bestaat er geen enkele reden om aan te nemen, dat de strevingen van de particuliere in- en exporteurs, indien deze zouden worden vrijgelaten, in het algemeen in meerdere mate in disharmonie zouden zijn met het algemeen belang dan die van de particuliere producenten. Immers, de noodzaak van overheidstoezicht is zowel in het ene als het andere geval reeds gegeven met en door het feit, dat niemand in die mate als juist de Overheid het totale overzicht heeft over doeleinden en middelen, dat nodig is, opdat deze middelen op de meest efficiënte wijze worden dienstbaar gemaakt aan de doeleinden der ordening.

Ziedaar het verband tussen ordening en handelspolitiek. Wij zeggen „het verband tussen“ en niet „het probleem van het verband tussen“ ordening en handelspolitiek. Want hier ligt geen probleem, althans geen probleem, dat zich leent voor een algemene behandeling. Wat er in algemene zin te zeggen valt over het verband tussen ordening en handelspolitiek, werd hierboven gezegd. Wat er verder in dit verband nog aan problemen zouden kunnen rijzen, zijn niets anders dan feitelijke detailkwesties, waarvan de beantwoording van geval tot geval in concreto zal moeten uiteenlopen.

Zo zullen de doeleinden der ordening moeten worden

¹⁾ Dit behoeft overigens niet het enige motief te zijn. Er is nu ook reden, zich terdege te realiseren, dat een teveel aan „ordering“ juist in de huidige fase het herstelproces wel eens eerder zou kunnen vertragen dan bevorderen, nl. wanneer die „ordering“ zou leiden tot een verstikking van het particuliere initiatief. Dit punt verdient te meer de aandacht, gezien de neiging tot apathie en arbeidsmoeheid (daaronder begrepen ondernemingsmoeheid), waarvan op het ogenblik velen bevangen zijn, juist nu gemeenschappelijke inspanning tot het uiterste meer nodig is dan ooit.

²⁾ Een bevestiging hiervan vindt men bijv. in het recente artikel „Organisatie van het economisch leven na het herstel“ van Prof. Dr. N. J. Polak (dien men toch kwalijk tot de „principiële ordenaars“ kan rekenen) in de „E.-S.B.“ van 20 Februarij. Ook hij stelt zich daar op het standpunt, dat de noodzaak van planmatige overheidsleiding op economisch gebied thans nog buiten discussie is en dat er eerst aanleiding zal bestaan tot een eventuele controverse op dit punt, zodra het productie- en woningapparaat weer op peil zal zijn gekomen.

geconcretiseerd. Als dit is gebeurd, zal vervolgens moeten worden vastgesteld, wat, ter verwezenlijking van de doeleinden der ordening, door eigen, zuiver nationale inspanning kan en wat dus per saldo door ruiltransacties met het buitenland moet worden verkregen, resp. wat men het buitenland in ruil voor dat laatste aan eigen prestaties kan leveren. Vragen van algemene, principiële betekenis doen zich hierbij echter niet meer voor. En ook de vraag tenslotte, op welke wijze de Overheid het best het vereiste toezicht op de ruiltransacties met het buitenland kan organiseren, is veel meer een kwestie van doelmatigheid dan van principe.

* *

In het licht van deze overwegingen hebben wij met zeer bijzondere belangstelling één boek van 139 bladzijden druks over „Ordening en handelspolitiek” ter hand genomen. Wie zou kans zien, over dit onderwerp zulk een lijvige, algemeen gehouden verhandeling te schrijven? Edoch, de schrijver ervan blijkt bij nadere kennismaking er naast zijn eigenlijke onderwerp allerlei nevenproblemen bij te hebben gehaald, te oordelen naar het resultaat met geen andere bedoeling dan een schijn van rechtvaardiging te geven aan hetgeen voor hem als gewenst voorop stond, n.l. dat de handelspolitiek uitga niet van vrijhandel maar van interventie, waarbij de volstreekte vrijhandel weliswaar in theorie wordt erkend als te zijn één der uitersten van interventie, maar deze voor praktische toepassing onvoorwaardelijk wordt verworpen op geen andere gronden dan dat deze de heilzaamheid van internationale arbeidsverdeling en specialisatie in principe vooropstelt en aldus onvoldoende rekening zou houden met allerlei „driften en normen en eigenschappen van beperktheid van den mens”, die zich juist tegen die arbeidsverdeling zouden verzetten en om interventie zouden vragen.

Zo dijde het proefschrift, waarop de heer J. G. M. Delfgaauw op 29 November 1945 aan de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg promoveerde tot doctor in de economische wetenschappen, uit tot „een sociaal-economische, -psychologische en wijsgerige studie”, waarin terloops ook enkele bladzijden worden gewijd aan het eigenlijke onderwerp: „Ordening en handelspolitiek”.

Had de schrijver zich in mindere mate laten afleiden door zijn psychologische en wijsgerige interessen en zich meer bepaald tot het economische aspect van zijn onderwerp (hetgeen men toch van een *economisch* proefschrift mag verwachten), dan zou hij wellicht — ondanks een mogelijke, confessioneel bepaalde vooringenomenheid tegen publicaties uit die hoek — in aanraking zijn gekomen met het „Plan van den Arbeid”, het bekende rapport, samengesteld onder auspiciën van een Commissie uit N.V.V. en S.D.A.P. en gepubliceerd in 1935, tien jaar eerder dus dan het onderhavige proefschrift. Hij zou dan tot de ontdekking zijn gekomen, dat zijn pleidooi voor een stelsel van „geordende ruil” in wezen reeds in dat tien jaar oudere Plan (blz. 80—88) werd ontwikkeld, en dat op een, bij alle beknoptheid, inderdaad reeds afdoende en ook op zichzelf veel overtuigender wijze.

Het betoog van het Plan is ons persoonlijk ook daarom sympathieker, omdat het uitdrukkelijk vooropstelt (blz. 81), dat de grondstelling van den vrijhandelaar (n.l. dat het algemeen welzijn het meest wordt bevorderd, indien elk land zich binnen het kader van een internationale arbeidsverdeling toelegt op die werkzaamheden, waartoe de aanwezige bronnen en bekwaamheden dit land relatief het meest geschikt maken) nog steeds als onaantastbaar moet worden aanvaard. Dr. Delfgaauw daarentegen trekt, op allerlei mystieke gronden, van leer tegen het principe der internationale arbeidsverdeling en specialisatie. Hij meent, dat bij aanvaarding van dit principe (het is nog maar een *principe*, hetgeen dus ruimte laat voor allerlei praktische modificaties) geen voldoende recht zou worden

gedaan aan bepaalde fundamentele „driften en normen” van den mens. Uitgangspunt voor de handelspolitiek mag dan ook z.i. niet zijn vrijhandel — immers vanouds het handelspolitieke complement bij uitnemendheid der internationale specialisatie —, maar moet zijn interventie, „waarbij alle gradaties, van volstreekte vrijhandel tot volstreekte staatsmonopolie toe, mogelijk zijn” (blz. 103).

* *

Wij kunnen den heer Delfgaauw hierin niet volgen. Hij dwaalt, wanneer hij meent, dat de principiële vrijhandelaar daarom *in principe* voor vrijhandel zou zijn, omdat hij den mens gedreven acht van een allesoverheersend streven naar specialisatie en ruilverkeer. Voor niemand zal dit streven een doelstelling om zichzelf wil zijn; hij zal het echter erkennen als een *middel* tot zijn doel (een maximale bevrediging zijner behoeften te verwezenlijken) op het moment, dat hij tot de ontdekking komt, dat hij per saldo voor zichzelf een grotere behoeftenbevrediging kan verwezenlijken, indien hij zich niet tot taak stelt, alles zelf te doen, maar — waar dit doelmatig is — in ruilverkeer met anderen een deel van zijn eigen prestaties uitwisselt tegen die van anderen. En bij het bepalen van zijn standpunt t.a.v. de door zijn land te voeren handelspolitiek zal hij naar analogie daarom *in principe* voorkeur hebben voor vrijhandel, omdat en voorzover bij vrijhandel een ruimere behoeftenbevrediging voor de volkshuishouding als geheel zal kunnen worden bereikt.

In de woorden „en voorzover” — gepaard aan het feit, dat de eng-materialistische interpretatie van de term „behoefte” in de economie een reeds lang overwonnen standpunt is — ligt reeds opgesloten, dat hij de vrijhandel niet à tort et à travers zal bepleiten. Hij zal integendeel een open oog hebben voor het feit, dat aan internationale (gelijk aan interpersonele) specialisatie niet slechts voordelen, maar ook bezwaren (kunnen) zijn verbonden, en, doordat de ruil, c.q. dus de internationale handel, fungeert als het onmisbaar sluitstuk op de internationale specialisatie, zullen deze bezwaren z.i. dan tevens moeten worden erkend als schaduwzijden van de internationale handel³⁾.

Juist daarom zal de vrijhandel door hem niet worden beschouwd en bepleit als het uitsluitende richtsnoer, maar wél als het meest wenselijke *uitgangspunt* voor de handelspolitiek. Wanneer — om maar een enkel voorbeeld te noemen — de bestaanszekerheid van een belangrijk deel der volkshuishouding tengevolge van onereuze concurrentie van de zijde van het buitenland ernstig in gevaar zou worden gebracht, dan zal hij de laatste zijn, zich te verzetten tegen afweermaatregelen, tenzij er naar zijn stellige, niet op wereldvreemdheid berustende overtuiging andere wegen — bijv. redelijk internationaal overleg, leidend tot ingrijpen van de buitenlandse Overheid in haar land — openstaan om het gevaar af te wenden. Dit voorbeeld is gemakkelijk met andere te vermeerderen.

Men zal echter bij den principiële vrijhandelaar geen gehoor vinden, wanneer men deze en dergelijke bezwaren van de internationale handel — of juist: van de ongebreidelde vrijhandel — zou willen exploiteren om de mensen *principeel* stelling te doen kiezen vóór interventie en tegen vrijhandel. Veeleer zullen zij hem sterken in zijn overtuiging, dat de wereld in beginsel geen behoefte heeft aan meer interventie, maar juist aan *meer vrijheid*, vrijheid met name ook in het internationale handels- (en betalings-) verkeer, omdat interventie op dit gebied betekent versterking of althans accentuering van het internationaal bestaande wantrouwen, dat op den duur slechts tot de

³⁾ Deze dingen zijn onder „insiders” zozeer gemeengoed geworden, dat het eigenlijk overbodig moest zijn, ze nog eens naar voren te brengen. Dat het toch in feite nog niet geheel overbodig is, bewijst een boek als dat van Dr. Delfgaauw. Wij verwijzen ten deze voorts naar ons artikel „De toekomst van de wereldhuishouding” (De Economist, November 1940), waarin wij deze kwestie uitvoeriger behandelden.

ondergang van ons allen kan leiden⁴⁾. Daarom: geen gebondenheid, maar vrijheid *als uitgangspunt*.

Vrijhandel is het, wat het dragende beginsel van de handelspolitiek moet zijn, in de toekomst meer dan ooit. Systematische interventie zou op den duur ten verderve voeren, juist ook mede/omdat de handelspolitiek uit haar aard niet mag worden beschouwd als een zuiver nationale aangelegenheid, maar zij meer dan enige andere sector van de economische politiek medebepalend zal zijn voor de geest, waarvan de internationale betrekkingen in de toekomst zullen zijn doortrokken, en omdat tenslotte deze *geest* beslissend zal zijn voor de toekomst van de menselijke beschaving, ja zelfs — in het licht van de dreiging der atoombnergie — voor het al of niet voortbestaan van de mensheid zelf.

* * *

Men zal wellicht, oppervlakkig oordelend, geneigd zijn op te merken, dat bovenstaande ontboezeming in het kader van een bespreking van de dissertatie van den heer Delfgaauw niet geheel en al ter zake is. Te onzer rechtvaardiging moge dienen, dat o.i. een wijzen op de fundamentele betekenis van de vrijhandel *juist nu* zo dringend gewenst is, nu men in brede kringen nog slechts — en dat niet alleen voor het heden of de zóer nabije toekomst — oor heeft voor „ordening”, „interventie” en wat dies meer zij. Een boek als dat van Delfgaauw nu zou in dit opzicht een schadelijke werking kunnen hebben, omdat en voorzover het vanuit deze zelfde, o.i. in beginsel gevaarlijke mentaliteit werd (althans schijnt te zijn) geschreven. Het heeft daartegenover, zij het ongewild, de verdienste, dat het ons daardoor tegelijk een aangrijppingspunt bood om de kwestie vrijhandel-interventie hier nog eens principieel aan te snijden. Het is vooral tegen de geest, die dit boek ademt, dat wij ons groeppen voelden, protest aan te tekenen.

Hoewel dit artikel dus niet direct een boekbespreking wil zijn, moge toch op enkele speciale punten uit het betoog van Dr. Delfgaauw nog iets nader worden ingegaan. Herhaald zij, ter voorkoming van misverstand, nog even hetgeen in de aanvang reeds, omkleed met redenen, werd gezegd, nl. dat in de tijd, waarin „ordening” beslist nodig is bij de liquidering van de directe materiële gevolgen van de oorlog, ook de noodzaak van overheidsingrijpen in het handelsverkeer met het buitenland buiten discussie is. Dat echter ook bij de nadere uitwerking van dit ingrijpen reeds belangrijke meningsverschillen mogelijk zijn, moge nu worden geïllustreerd aan de hand van een drietal punten uit het betoog van Dr. Delfgaauw.

Allereerst een o.i. aanvechtbaar punt in zijn betoog, dat vooral daarom van belang is, omdat het bij hem uitmond in een gevaarlijke suggestie voor de praktische handelspolitiek in het kader van de geleide economie.

„In een geordend economisch leven — aldus betoogt schr. op blz. 102 — hebben „de organen van het maatschappelijk leven het recht en de plicht de internationale handel... aan bepaalde voorwaarden te binden en te beperken”. Accoord, behoudens dat wij niets voelen voor een *plicht* tot *beperking* van de internationale handel *in het algemeen*, eventueel wel in bijzondere gevallen, bijv. waar het geldt het tegengaan van invoer van goederen, die worden geacht schadelijk te zijn voor de volksgezondheid (in de ruimste zin), resp. het tegengaan van uitvoer van goederen, die belangrijker geacht worden voor de binnenlandse voorziening. Wanneer — aldus betoogt Dr. Delfgaauw verder — in een goed geordend economisch leven een nationaal plan bestaat, dat allerlei concrete doeleinden voor ogen heeft, zal daarmee tevens de omvang en de inhoud van de internationale handel bepaald zijn. „Van een vrij internationaal ruilverkeer kan (onder

die omstandigheden, Sp.) geen sprake zijn”. Tot zover weer accoord. Schr. is echter beslist ontspoord, wanneer hij (op blz. 117) als zijn mening uitspreekt, dat de meestbegunstigingsclausule als „wapen” van handelspolitiek in een geordende economie daarom zou moeten worden verworpen, omdat deze clausule „het onmogelijk (zou maken), de import zowel kwantitatief als kwalitatief te regelen”.

Dat begrijpen wij niet. Zelfs indien, in het kader der geleide economie, de internationale handel in principe geheel in particuliere handen zou worden gelaten, dan nóg zou het benutten van de op een bepaald moment eventueel, dank zij de meestbegunstigingsclausule, ontstane mogelijkheid, om bepaalde goederen uit bepaalde landen voordeliger te betrekken, dan andere of dezelfde goederen uit dezelfde of andere landen, niet behoeven te leiden tot een doorbreking van de doeleinden van het nationale plan. *Mis* de Overheid zich maar op zijn minst een *vetorecht* voorbehoudt t.a.v. *iedere* invoer- en *iedere* uitvoerpost.

Wij kunnen Dr. Delfgaauw voorts niet volgen, wanneer hij zegt, dat dus (uit hoofde van de vermeende onmogelijkheid om bij hantering van de meestbegunstigingsclausule in een geordende economie „de import zowel kwantitatief als kwalitatief te regelen”) „een geordend economisch leven de tendenz naar bilaterale verdragen nog aanzienlijk (zou) versterken”. Dat is logisch beslist onhoudbaar: verwerping (op zichzelf reeds onjuist gemotiveerd) van de meestbegunstigingsclausule wil nog eenszins zeggen, dat men dan zou móeten vervallen in bilaterale verdragen. Ook in een wereld met nationaal „geordende” economieën, maar zonder de meestbegunstigingsclausule zouden wel degelijk multilaterale handelsverdragen mogelijk zijn. En niet alleen in principe mogelijk, maar ook in de hoogste mate gewenst, omdat de ordening der economische betrekkingen te effectiever zal zijn, naarmate zij, wat al haar componenten betreft, wordt bezien en geconcipeerd voor een groter aantal landen in onderling verband.

Onze laatste opmerking heeft betrekking op het laatste hoofdstuk van de onderhavige dissertatie, waarin de Schr. het heeft over „de uitvoerders van de te voeren handelspolitiek”. Schr. bepleit (blz. 132), met de Overheid als laatste, coördinerende instantie, een belangrijk aandeel van „het bedrijfsleven” in het concipiëren, en, vooral, bij het uitvoeren van in het bijzonder de handelsverdragspolitiek, want „het bedrijfsleven kent de behoeften van zichzelf (! Sp.) het beste, en weet ook dikwijls goed, waar en in welke kwantiteiten en kwaliteiten bepaalde artikelen in het buitenland te verkrijgen en te verkopen zijn”.

Veel méér dan op het op dit punt te kort schietende overheidsinzicht een belangrijke stem-in-het-kapittel voor het bedrijfsleven te baseren, ligt het o.i. in „een goed geordend economisch leven” in de lijn der dingen, dat de Overheid juist op het punt van de *exploratie* der buitenlandse markten zelf een grote mate van activiteit ontplooit, veel meer dan dat zij ten deze bij gebrek aan eigen feitelijk inzicht afgaat op de meer of minder betrouwbare inlichtingen van het (belanghebbende) bedrijfsleven. Ook in ons land is op dit punt nog veel te verbeteren en te moderniseren: meer ontwikkeling van het instituut der „handelsattachés”, eventueel te verbinden aan diplomatieke of consulaire posten, zij aan de Regering van onze huidige „geleide economie” dringend aanbevolen. Zij streve echter daarnaast onvermoeid naar bevordering en praktische realisering van de vrijhandelsgedachte!

Dr. J. H. SPIEGELBERG.

⁴⁾ Men vgl. in dit verband het pleidooi van Prof. Dr. J. Tinbergen in zijn recente boek „International Economic Cooperation” voor de vorming van een internationaal orgaan voor economische politiek.

DE HAVENS VAN ROTTERDAM EN AMSTERDAM

II¹⁾.

Wij laten thans allereerst bijzonderheden volgen van de vernielingen in de Amsterdamsche haven aangericht, alsmede van de nog beschikbare outillage²⁾.

De sluizen in het Noordzeekanaal en door de bezetters tot zinken gebrachte schepen, dokken, enz.

Van de vier in grootte varierende sluizen, die het kanaal met de zee verbinden, werd de grootste — de Noordersluis — door de Duitschers vernield; de drie overige bleven geheel intact. De afmetingen der op één na grootste sluis zijn: lang $\pm$ 222 m, breed 24,6 m, diep 9,6 m. Even buiten de pieren te IJmuiden brachten de Duitschers een stoomschip tot zinken, waardoor de toegang gedeeltelijk werd versperd. Trouwens, in Mei 1940 hadden de Duitschers reeds een groot Nederlandsch schip tusschen de beide pieren tot zinken gebracht, zij het, dat gedeeltelijke opruimingswerkzaamheden in de daarop volgende oorlogsjaren werden verricht. Door een en ander bleef een vaargeul ter breedte van $\pm$ 99 m beschikbaar. Verder Oostelijk, tusschen de spoorbrug op het traject Amsterdam—Zaandam (Hembrug) en de petroleumhaven, werd het casco van twee nog in aanbouw zijnde schepen van resp. 9.000 en 3.000 bruto register ton tot zinken gebracht. Zodoende werd de eigenlijke toegang tot Amsterdam's haven zoowel voor alle zeegaand als voor een groot deel van het binnenlandsch vervoer te water onmogelijk gemaakt. Afgezien van beide laatstgenoemde schepen, werden vier drijvende dokken, waaronder één van 25.000 ton, twee drijvende graanelevatoren — waardoor de toegang tot de houthaven werd versperd —, een aantal drijvende kranen en bokken, rivierschepen, enz. (in totaal een zestigtal van allerlei type) tot zinken gebracht.

Vaste kranen.

De kranen op de kadeterreinen hadden ontegenzeggelijk het ergst van de vernielzucht der bezetters te lijden. Slechts $\pm$ 93 van de 357 vaste kranen bleven onbeschadigd.

Loodsen en pakhuizen.

Door het opblazen der kranen liepen loods en pakhuizen min of meer aanzienlijke schade op. Bovendien werden sommige loods en, als gevolg van de door de bezetters aangebrachte veranderingen, voor het oorspronkelijk doel onbruikbaar. Overigens werd slechts één loods door brand ten gevolge van een bomaanval totaal vernield.

Spooraansluiting.

Door het opblazen der kranen en door opzettelijke vernieling werd de spooraansluiting in het havengebied ernstig beschadigd.

Petroleumhaven.

Reeds in Mei 1940 werd het grootste gedeelte der tanks en der installaties door en ten behoeve der geallieerden vernield. Wat nog restte of gerepareerd was, werd vervolgens in September 1944 door de bezetters vernietigd. De tankfundeeringen en de haven zelf bleven echter intact.

Havenbekkens.

De nieuwste haven, de Coenhaven, werd geheel door de bezetters vernield. Met uitzondering van twee gedeelten ter lengte van ca. 700 m werden in dit complex alle kademuuren door middel van zeemijnen opgeblazen. Niet minder dan $\pm$ 2.400 m kadeterrein voor zeeschepen

en $\pm$ 1.800 m kadeterrein voor binnenlandsch verkeer te water gingen zodoende verloren. Alle meer- en navigatieboeien werden door de havenautoriteiten zelve op een bepaalde wijze, t.w. door onder de waterlijn een gat te boren, enz., tot zinken gebracht. Op deze wijze werd voorkomen, dat de Duitschers deze boeien onherstelbaar zouden beschadigen, dan wel wegvoeren.

Afgezien van de vernielingen aan de laad- en losinrichtingen, werden ook de scheepsbouw- en reparatiewerven ernstig door moedwillige vernieling getroffen. Op drie van de vier groote werven vernielden of beschadigden de bezetters hellingen met de zich daarop bevindende schepen, alsmede kranen, machinerieën, drijvende bokken, enz., terwijl een groot aantal machinerieën, alsmede materiaalvoorraden, werden weggevoerd.

Onderstaande tabel geeft een duidelijk overzicht van de outillage, waarover Amsterdam's haven op 10 Mei 1940 en op 10 Mei 1945 beschikte, alsmede van de sedert de bevrijding verrichte herstelwerkzaamheden, resp. van de outillage, waarover dank zij deze laatste op 1 Januari jl. wederom kon worden bezicht.

	10 Mei '40	10 Mei '45	1 Jan. '46
<i>Lengte kadeterreinen voor zeeschepen:</i>			
Onbeschadigd:	14.500 m	11.600 m	11.600 m
Waarvan gereed voor gebruik:	14.500 „	6.400 „	11.600 „
<i>Lengte kadeterreinen voor binnenschepen:</i>			
Onbeschadigd:	9.200 m	6.600 m	6.600 m
Waarvan gereed voor gebruik:	9.200 „	6.300 „	6.600 „
<i>Aanlegplaatsen voor zeeschepen:</i>			
Aan boeien en meerpalen:	95	95	95
Totale lengte dezer aanlegplaatsen:	11.850 m	11.850 m	11.850 m
<i>Kranen op den wal.</i>			
Aan de gemeente in eigendom toebehoorende kranen:	94	13	14
Aan particulieren in eigendom toebehoorende kranen:	184	66	76
Andere particuliere kranen:	79	14	38
Totaal:	357	93	128
<i>Drijvende kranen:</i>	43	20	31

	10 Mei 1940	10 Mei 1945	1 Jan. 1946
<i>Loodsen en pakhuizen.</i>			
Totaal in gemeenteloodsen (binnen het haventerritoir) belegbare oppervlakte:	114.000 m ²	52.000 m ²	93.000 m ²
Totaal in particuliere loods (binnen het haventerritoir) belegbare oppervlakte:	98.000 „	72.000 „	84.000 „
Waarvan gereed voor gebruik:	212.000 m ²	124.000 m ²	177.000 m ²
Totaal in gemeentelijke pakhuizen belegbare oppervl.:	149.000 „	82.000 „	130.000 „
Totaal in particuliere pakhuizen belegbare oppervl.:	195.000 „	195.000 „	195.000 „
Waarvan gereed voor gebr.:	344.000 „	277.000 „	325.000 „
<i>Tankopslagcapaciteit voor minerale oliën:</i>			
Petroleumhaven:	185.000 m ³	2.700 m ³	20.000 m ³
Op den Noordelijken oever van het IJ:	75.000 „	18.000 „	18.000 „
<i>Tankopslagcapaciteit voor eetbare oliën:</i>			
Drijvende graanelevatoren:	7	3	4
Opslagcapaciteit van graansilo:	18-20.000 t.	18-20.000 t.	18-20.000 t.

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt, is sedert de bevrijding hard gewerkt aan herstel van hetgeen door bezetters en door oorlogshandelingen gedurende de achterliggende jaren werd vernield. Een eeresalut aan Amsterdam is hier alleszins op zijn plaats! Onjuist ware het te denken, dat Amsterdam's haven onherstelbare schade heeft geleden. Er zijn ook hier ernstige en volkomen zinloze verwoestingen aangericht, maar een groot gedeelte van het haventerritoir, en dit geldt met name voor het Oostelijk deel der haven, is, met uitzondering der kranen en der hierdoor aan de kadeterreinen veroorzaakte schade, goeddeels ongeschonden. De verbindingen met het achterland, d.w.z. naar het Oosten over de Zuiderzee en naar het Zuiden via het Amsterdam-Rijnkanaal, waren tot den Rijn aan het eind van den oorlog volledig intact. Daar de versperringen in Rijn en Maas inmiddels zijn

¹⁾ Het eerste gedeelte van dit artikel werd opgenomen in „E.-S. B.” van 3 April 1946.

²⁾ Bijzonderheden ontleend aan de gegevens gepubliceerd door den Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam.

opgeruimd, is Amsterdam wederom te water vanaf Straatsburg bereikbaar. Vermelding verdient in dit verband de geprojecteerde en in vergevorderden staat van uitvoering verkeernde nieuwe verbinding tusschen Amsterdam en den Boven-Rijn; na voltooiing zal dit kanaal tot de meest moderne scheepvaartkanalen in Europa behooren.

Onmiddellijk na de bevrijding werden de opruimingswerkzaamheden der tot zinken gebrachte vaartuigen met kracht ter hand genomen; dank zij het ruimen der beide wrakken te IJmuiden door de Koninklijke Marine en het wegbaggeren van de zandbank, had men in Januari reeds de beschikking over een vaargeul ter breedte van 90 meter, met een minimum waterstand van 9 m bij L.W. Daar het normale getij te IJmuiden circa 1,20 m bedraagt, kunnen derhalve schepen met een diepgang van 31 voet bij gunstig getij veilig te IJmuiden binnenloopen en naar Amsterdam opstroomen. Den laatsten tijd kwamen dan ook reeds enkele schepen met een diepgang van meer dan 9 meter in Amsterdam aan.

Zooals uit bovenstaande tabel blijkt, zijn vier van de zeven drijvende graanelevatoren intact. Behalve de beide in de houthaven tot zinken gebrachte elevatoren, werd een derde ernstig beschadigd; de noodzakelijke reparaties zijn echter in vollen gang. De resterende vier elevatoren zijn voldoende voor den huidige omvang der graan-aanvoeren. Bovendien bleven de silo's en molens te Zaandam onbeschadigd.

De outillage voor het verwerken van kolen verkeert, hoewel beschadiging niet geheel kon worden voorkomen, over het geheel in goeden staat. Vrijwel alle drijvende kranen staan ter beschikking; van de zes groote wal-kranen zijn twee in goed bruikbaren toestand, terwijl een derde gerepareerd wordt.

Wat den opslag voor minerale oliën betreft, had men bij de bevrijding nog slechts de beschikking over een opslagcapaciteit van $\pm$ 20 miljoen liter. Sedert werd een drietal tanks, tezamen opslag biedend voor ca. 22,7 miljoen liter, gerepareerd, zoodat de huidige opslagcapaciteit $\pm$ 43 miljoen liters bedraagt. Los hiervan is er gelegenheid tot opslag voor circa 21.000 ton plant-aardige oliën en traan.

Ook de herstelwerkzaamheden aan de scheepswerven zijn met kracht ter hand genomen. Drie gegraven droog-dokken — waarvan één met een capaciteit van 3.000 ton — zijn wederom in bedrijf gesteld. Een drietal drijvende bokken, welke capaciteit varieert van 2.500 tot 7.500 ton, lieten de bezetters ongemoeid. Een vierde dok (600 ton) werd inmiddels gerepareerd, terwijl de herstelwerkzaamheden aan een dok van 1.700 ton nog niet afgelopen zijn. Reparaties kunnen, zij het op eenigszins kleiner schaal dan weleer, wederom worden uitgevoerd, zoodat Amsterdam ook in dit opzicht paraat is.

Kwamen gedurende de eerste vijf maanden van 1945 geen zeeschepen te Amsterdam binnen, na Juni wijzigde het beeld zich betrekkelijk snel, t.w. Juni 2, Juli 25, Augustus 52, September 91, October 89, November 110, December, j.l. 101 schepen. In totaal losten sedert de bevrijding 470 zeeschepen, metende 454.927 reg. ton, hun lading te Amsterdam. Hiervan vervoerden 147 stukgoed, 92 arriveerden in ballast, 69 losten hout, 36 kolen en cokes, 13 granen en zaden. De resterende 113 schepen hadden diverse lading aan boord en liepen de haven binnen voor reparatiedoeleinden, dan wel om te bunkeren.

Een zelfde beeld van bevredigenden vooruitgang toont de goederenbeweging in Amsterdam's haven:

Periode in 1945	Aanvoer	Uitvoer in tonnen van 1.000 kg.
Augustus	20.444 ton	180 ton
September	95.922 "	1.920 "
October	197.646 "	1.115 "
November	117.187 "	1.963 "
December	87.812 "	6.391 "
Totaal 1/8-31/12'45	519.011 ton	11.569 ton

Zooals vanzelf spreekt, blijven deze cijfers nog aanzienlijk bij die van vóór den oorlog ten achter.

Wij laten in dit verband enkele vergelijkende cijfers volgen van het goederenverkeer in Amsterdam's haven, gedurende de jaren 1937/39. Terwijl de invoer, ongetwijfeld mede als gevolg van den zich toespitsenden politieken toestand in Europa en het daarmee verband houdende streven naar voorraadvorming hier te lande, eenige stijging laat zien, toont de doorvoer in de jaren 1938/39, vergeleken met 1937, een niet onbelangrijken achteruitgang:

Aanvoer ter zee, langs rivieren en kanalen en spoorwegen.			
	<i>invoer</i>	<i>doorvoer</i>	<i>aanvoer</i>
1937	3.563.801	1.816.072	5.379.873
1938	3.451.542	1.647.887	5.099.429
1939	3.696.547	1.239.977	4.936.524
	1 <i>massagoed</i>	2 <i>stukgoed</i>	3 <i>totaal aanvoer kolom 1—2</i>
1937	2.784.736	2.595.137	5.379.873
1938	2.675.288	2.424.141	5.099.429
1939	2.789.662	2.146.862	4.936.524
	<i>invoer</i>	<i>doorvoer</i>	<i>aanvoer</i>
Aug. t/m Dec. 1945	639.416	271	639.687
	<i>massagoed</i>	<i>stukgoed</i>	<i>totaal aanvoer kolom 1—2</i>
Aug. t/m Dec. 1945	366.697	272.990	639.687

Ter illustratie van den groei der scheepvaartbeweging in Amsterdam's haven laten wij volledigheidshalve nog eens onderstaande vergelijkende cijfers volgen:

In millioenen netto register tonnen.

1885	1.008
1890	991
1900	1.813
1906	1.886
1913	2.627
1919	1.286
1929	5.686
1935	4.178
1939	3.991

Het is onjuist en leidt tot misvattingen, de cijfers van Amsterdam's goederen- en scheepvaartverkeer te toetsen aan die van Rotterdam en daaruit conclusies te trekken, ten aanzien van de beteekenis der Amsterdamsche haven in het economisch bestel van ons land.

Met niet genoeg nadruk en niet vaak genoeg kan erop worden gewezen, dat elk der beide havens een eigen functie vervult en als zoodanig niet gemist kan worden.

Welke zijn deze welhaast primaire functies? Amsterdam, van oudsher handelscentrum, heeft het aanzijn gegeven aan een aantal reederijen, die, dank zij den eigen handel, met succes de geregelde lijnvaart uitoefenden. De grootste onder deze lijnrederijen, de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij, is te Amsterdam gevestigd! Zoo domineert in Amsterdam het lijnvaartbedrijf onder Nederlandsche vlag. De eigen handel levert het onmisbaar aliment voor de lijnbedrijven en deze stellen den handel wederom in staat zich te ontplooien. Vruchtbare wisselwerking! Dat de ondernemingszin in de achterliggende jaren geenszins verloren ging, bewijst de dezer dagen, onder auspiciën der firma Vinke & Co., Amsterdam, aldaar opgerichte Nederlandsche Walvischvaart Reederij. Natuurlijk ontbreekt ook de „tramp” niet in het beeld, dat Amsterdam's haven normaliter toont, maar het is nochtans de lijnboot, die in dit beeld domineert.

En Rotterdam? Wij moeten ons in onze analyse en in onze schuchtere poging tot het leveren eener prognose, thans meer dan ooit een hachelijke onderneming, zooals vanzelf spreekt, goeddeels laten leiden door de historische ontwikkeling en zien dan, dat Rotterdam groot werd door den „tramp”, de vrachtvaarder, die ertsen, granen en

hout in groeiende hoeveelheden voor het achterland aanvoerde en kolen uitvoerde! Men versta ons wel. Ook Rotterdam heeft zijn eigen, aanzienlijken handel en wij denken hier o.a. aan de graantermijnmarkt, die in de aan den tweeden wereldoorlog voorafgaande jaren zoo zeer tot de uitbreiding van den graanhandel in de Maasstad heeft bijgedragen, aan den fruithandel, die al mede vóór den oorlog voortdurend aan beteekenis won, aan den handel in vetten, meststoffen e.d. Voorts wordt een waarlijk niet gering gedeelte der handelsgoederen van Amsterdam te Rotterdam aangevoerd, gedeeltelijk, zooals zulks o.a. het geval is met thee, tabak, rubber enz., zelfs te Rotterdam opgeslagen. Nog eens, men sla de beteekenis van Rotterdam's handel niet te laag aan, zoomin als het juist ware den omvang van het Rotterdamsch lijnbedrijf zoo voor de korte als groote vaart te onderschatten. Wij wezen reeds op het netwerk van lijnen, dat Rotterdam's haven met vrijwel alle deelen der wereld verbindt. Bedrijven als Holland-Amerika-Lijn, Rotterdamsche Lloyd, Vereenigde Nederlandsche Scheepvaart Mij., Van Nievelt Goudriaan & Co.'s Scheepvaart Mij., om slechts enkele namen te noemen, droegen in het verleden en zullen zulks ook in de toekomst doen, in belangrijke mate bij tot den groei der wereldhaven Rotterdam.

Niets is dan ook minder juist dan Rotterdam het stempel van kruier op te drukken! Maar toch, Rotterdam was vóór den oorlog en zal zulks dank zij zijn uitzonderlijk gunstige geografische ligging óók in den tijd, die komt, zijn — poort van Europa!

Kortzichtig ware het kunstmatig te trachten een wijziging te brengen in wat, dank zij geografische ligging, historisch is gegroeid. Natuurlijk sluit dit een gezond streven naar expansie allerminst uit. Wanneer de handel zich zal hebben hersteld van de gevolgen van den jongsten oorlog, wanneer de huidige baaierd zal hebben plaats gemaakt voor meer geordende verhoudingen in internationaal-politiek, -monetair en -economisch opzicht, zal Nederland zijn aloude functie van tusschenschakel op internationaal commercieel gebied en vrachtvaarder, zool niet van Europa dan toch van tal van Europeesche en overzeesche landen, wederom, wij twijfelen hieraan niet, met succes hervatten. Dan zullen Amsterdam en Rotterdam, harmonisch samenwerkend, met volledig begrip voor elkanders begrenzingen en mogelijkheden een waardevolle bijdrage leveren voor het herstel van Nederland's welvaart, een doel, dat ver uitgaat boven plaatselijk voordeel en belang!

C. VERMEY.

UNIFICATIE DER SOCIALE VERZEKERING.

Onder de belangrijke problemen, waarvoor het Nederlandsche volk uit eigen kracht een oplossing zal dienen te vinden, behoort ongetwijfeld het scheppen van eenheid in, en tusschen, de verschillende sociale verzekeringswetten.

Een zeer groot deel van ons volk is als werkgever, als werknemer of in ambtelijk verband betrokken bij de ziekengeld-, de ziekenfonds-, de ongevallen-, de invaliditeits-, de ouderdoms- en de kinderbijslagverzekering; millioenen guldens worden door werkgevers, werknemers en Overheid opgebracht om honderdduizenden, die, door omstandigheden buiten hun schuld, niet, of niet voldoende, in hun levensonderhoud kunnen voorzien, datgene te verschaffen, waarop zij als werkers of ex-werkers van het bedrijfsleven recht kunnen doen gelden.

Helaas moet worden geconstateerd, dat voor de belanghebbenden de betreffende wetten een geweldigen doolhof vormen, waarin slechts een kleine kring van ingewijde uitvoerders den weg weet.

Deze doolhof is gevolg van het feit, dat de sociale verzekeringswetten in verschillende tijdvakken, van verschillende sociaal-economische structuur, zijn tot

stand gekomen en bovendien, dat de bepalingen, welke personen onder deze wetten vallen en welke rechten daaraan kunnen worden ontleend, herhaaldelijk zijn gewijzigd en aangevuld.

De roep om meer eenheid en vereenvoudiging, reeds vóór 1940 veelvuldig aangeheven, is sinds de bevrijding zeer sterk geworden. De minister van Sociale Zaken heeft daartoe een commissie ingesteld, welke reeds in ruime mate de betreffende kringen uit de maatschappij heeft gehoord.

Het komt mij voor, dat met dezen roep ideeën naar voren worden gebracht, die, gehuld in het kleed van „vereenvoudiging”, in wezen een aantasting vormen van diepere waarden.

Ik heb hierbij het oog op de organen, welke met de uitvoering dezer wetten zijn en zullen worden belast. Zullen dit zijn staatsorganen of zullen dit — mede — zijn organen, welke voortgekomen zijn uit het initiatief van de maatschappelijke groepen, welke belanghebbend zijn bij de uitvoering?

Tot goed begrip van de huidige situatie zij vermeld, dat de Ziektewet, de Land- en Tuinbouwongevallenwet en de Kinderbijslagwet voor het overgrote deel, de Zee-ongevallenwet en het Ziekenfondsenbesluit geheel worden uitgevoerd door particuliere organen.

Is dit groote onderdeel der unificatie nu een probleem, dat kan worden opgelost van de studeerkamer uit, waarbij uitsluitend normen van administratieve techniek en van efficiency den toon aangeven?

Ik acht het te betreuren, dat dit de lijnen zijn, waarlangs het betoog gaat van de dissertatie van den heer Mr. M. G. L. van Schouwenburg, onlangs gepromoveerd aan de Leidsche Universiteit¹⁾.

De heer Van Schouwenburg ziet deze zaak aldus: de arbeiders zijn een „eenvoudige klasse van menschen” en het stelsel van uitvoering zij derhalve: eenvoudig. Dit brengt mee een monopoliestelsel. Hij wil de particuliere organen afschaffen en de uitvoering uitsluitend door staatsorganen doen geschieden.

Gronden:

1. ook in het buitenland bestaat veelal staatsuitvoering;
2. het algemeen belang van het Nederlandsche volk zou dit vereischen;
3. bedrijfsgewijze uitvoering is inefficiënt, want de particuliere organen moeten overal in het land — vaak in dezelfde plaatsen — kantoren hebben met ieder een eigen buitendienst en eigen geneeskundigen.

Mijn antwoord hierop is dit: het Nederlandsche volk vertoont in zijn levens- en maatschappijbeschouwingen een sterke verscheidenheid. Men kan dit al of niet betreuren, m.i. dient men dit als een realiteit te aanvaarden.

Iedere poging om hierin, los van de werkelijkheid, een eenheid van bovenaf op te leggen, is in strijd met de grondslagen der democratie en derhalve tot mislukking voorbestemd. Of nu in het buitenland, waar het historische groeiproces der sociale verzekering een ander verloop heeft gehad en waar de bevolking een andere geestelijke structuur vertoont, terzake wel uniformiteit mogelijk is, kan voor ons land bezwaarlijk leidraad zijn.

Het is m.i. een voornamelijk vorm van maatschappijorganisatie, wanneer de uitvoering van overheidsregelingen — daar waar dit gebleken is mogelijk te zijn —²⁾ geleegd wordt bij de betrokkenen-zelve. In ons land is sinds jaren groeiende een sterk organisatieleven van werkgevers en werknemers. Na Mei 1945 is ook hierin de pols slag van den tijd versneld. Deze groei komt van onderaf op, stoelt op de wortels van ons geestelijk volksbestaan en vindt zijn bereikbare eenheid aan den top in een overkoepelend

¹⁾ „Unificatie der sociale verzekering” door Mr. M. G. L. van Schouwenburg, 9 November 1945.

²⁾ De voorziening van het bedrijfsleven van arbeidskrachten is er een voorbeeld van, dat een centrale overheidsinstantie met dirigerende bevoegdheden op praktische gronden niet kan worden gemist.

orgaan. Zoals in den aanhef is aangegeven, vindt in ons land sinds tientallen jaren de uitvoering van de sociale verzekeringswetten plaats door organen, voortgesproten uit het initiatief van de bedrijfsorganisaties. Een van bovenaf opgelegde regeling wordt door ons volk maar moeizaam aanvaard. Met een aan het volk ter uitvoering overgedragen regeling wordt verantwoordelijkheidsgevoel gewekt, waardoor betrokkenen uitstijgen boven het niveau der „belanghebbenden” en bovendien erin kunnen slagen de regelingen omtrent uitkeeringen, enz., aan te passen aan de speciale omstandigheden van de verschillende bedrijfstakken.

Wanneer deze bedrijfsorganen dan van bovenaf worden gestimuleerd om datgene gezamenlijk te doen, wat niet de kern, doch den buitenkant raakt (ik denk aan medische contrôledienst, rechtspraak in eersten aanleg), dan wordt daarmee de noodzakelijke en bereikbare efficiency verkregen.

De heer Van Schouwenburg ziet de organisatie concreet als volgt: territoriale overheidsorganen (met een directeur en vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers), welke de kortdurende uitkeeringen verzorgen (hieronder: ziekte- en ongevallenuitkeeringen voor de eerste zes maanden, kinderbijslag- en werkloosheidsuitkeeringen, alsmede ziekenverzorging), daarboven één centraal overheidsorgaan voor de langdurende uitkeeringen (hieronder: invaliditeits-, ongevals- en ouderdomsrenten). Aan den top een Raad van Toezicht, waarin voornoemde vertegenwoordigers zitting hebben.

Ik stel hiertegenover: behoud van het bestaande dualistische stelsel, met dien verstande, dat een aantal kortdurende uitkeeringen als regel door bedrijfsorganen (waar noodig met de bestaande territoriale organen als aanvulling) en langdurende uitkeeringen door een centraal overheidsorgaan dienen te geschieden³⁾.

Wanneer ik mij in het voorgaande genoopt gevoelde principieele bezwaren aan te voeren tegen het in deze dissertatie voor de uitvoering gepropageerde overheidsstelsel op monopoliebasis, dan is er daarnaast zeker reden voor de erkenning, dat de heer Van Schouwenburg waardevolle gegevens over dit onderwerp heeft verzameld en gerangschikt. Na in Hoofdstuk I vroegere unificatieplannen in ons land te hebben vermeld (o.a. Treub, Talma, Van IJsselsteyn, Rapport N.V.V.; Commissie Van Rhijn e.a.), komt de schrijver in Hoofdstuk II tot een overzicht van geünificeerde regelingen in het buitenland (Roemenië, Engeland, Beveridge-rapport), om vervolgens in Hoofdstuk III de verschillende gebieden na te gaan, waarop unificatie zich moet richten: kring der verzekerden, verzekerde risico's, prestaties der verzekering, premiebetaling, uitvoeringsorganen en rechtspraak.

Uit zijn conclusie zij het volgende vermeld: beperking tot verzekering der loonarbeiders, want uitbreiding met andere groepen zou de unificatie in gevaar brengen; verzekering van alle loonarbeiders (van 15—65 jaar) zonder loongrens; speciale regeling voor zeelieden en mijnarbeiders; geen verschil tusschen zieken en ongevallen voor de eerste zes maanden; geen verschil tusschen ongevallen binnen en buiten het bedrijf; nauwe aansluiting van uitkeeringen bij invaliditeit en ongeval bij het bestaan van arbeidsongeschiktheid van meer dan 2/3; invaliditeits- en ouderdomsuitkering van 50 pCt. van het dagloon; premies, op te brengen door werkgevers, door werknemers en door den Staat, gedifferentieerd voor ziekte-, werkloosheids- en ongevallenverzekering, uniform voor de andere takken; alleensprekende rechter in eerste instantie en daarboven de Centrale Raad van Beroep.

Deze studie van den heer Van Schouwenburg is geschreven in helderen stijl en geeft blijk van groote kennis

³⁾ Het bestek van dit artikel laat slechts toe algemeene lijnen te trekken, concrete uitwerking is op deze plaats niet mogelijk.

van deze moeilijke materie. Den geïnteresseerde zij nadere kennismaking aanbevolen.

Dr. G. F. FORTANIER.

EEN BEDENKELIJK WETSONTWERP.

Op 7 Maart jl. werd door den minister van Verkeer en Energie het ontwerp ingediend van een „Buitengewone Havenwet 1946” houdende „tijdelijke maatregelen ter verzekering van een doelmatig gebruik van tot zeehavens behorende werkrachten en hulpmiddelen”. Wij meenen er goed aan te doen voor dit ontwerp eenige aandacht te vragen, daar het ons om verscheidene redenen bedenkelijk voorkomt.

Bedenkelijk in de eerste plaats om zijn woordenkeus, die suggereert, dat onze huidige zeehavencapaciteit dreigt achter te blijven bij den aanvoer. De voornaamste bepaling der wet spreekt van maatregelen gericht op „een zoo doelmatig mogelijk gebruik van voor de haven beschikbare werktuigen en tot het bedrijf behorende inrichtingen”. Wie dit leest krijgt den indruk, dat zonder deze maatregelen de kans bestaat op verspilling of zelfs stagnatie tengevolge van inefficiënte werkmethode. Deze indruk wordt bevestigd door de bewoordingen waarin de Memorie van Toelichting is verrat. Deze spreekt nl. van: „onderling hulpbetoon... bij het verwerken van het tegenwoordige havenverkeer”, van: „het belang van een zoo vlot mogelijk functionneeren van het havenverkeer”, van de onontbeerlijke bevoegdheid om in dit verband: „het verrichten van bepaalde diensten te kunnen voorschrijven”, ook al omdat „het voorrecht over onbeschadigde hulpmiddelen te kunnen beschikken... verplichtingen oplegt”. Waarom echter deze suggestie? Eenmaal aanvaard moet zij tot een volkomen verkeerde beoordeling van de strekking der ontworpen wet leiden. De Minister weet toch mét ons, dat juist het omgekeerde het geval is en de capaciteit den aanvoer aanmerkelijk overschrijdt?

Bedenkelijk in de tweede plaats, omdat het kernartikel dezer wet in uiterst vage termen is verrat. Het geeft nl. den Minister de bevoegdheid aan havenondernemingen of -instellingen aanwijzingen te geven ter zake van de uitoefening hunner functie en beperkt den inhoud dezer aanwijzingen slechts in zooverre, dat zij een doelmatig gebruik der totale havenoutillage moeten bevorderen en, zooover voorschrijvende dat men iets zal hebben te doen, bovendien geen verplichtingen mogen opleggen die buiten het normale kader van de betrokken onderneming of instelling zouden vallen.

Men beseffe wel, wat dit alles in feite beteekent. Indien de toestand werkelijk was, zoals de bewoordingen van wet en Memorie van Toelichting ons suggereeren, dan zou onze onrust misschien voorbarig zijn. Immers, omtrent de vraag, welk havengebruik doelmatig geacht moet worden, zal in tijden van een accuut tekort aan capaciteit niet veel verschil van meening mogelijk zijn. Het probleem is dan vóór alles van wiskundig-economischen aard; door middel van exacte berekeningen zal nauwkeurig en onaanvechtbaar bepaald kunnen worden, wat de eenige juiste weg is. Een vage rechtsgrond levert dan geen gevaar op (al blijft dit steeds verwerpelijk); men zal algemeen hetzelfde voorstaan en de mogelijkheid is verre van denkbeeldig, dat deze eenstemmigheid ieder ingrijpen van hoogerhand overbodig maakt. Maar de toestand is helaas anders; er is in plaats van een tekort een teveel¹⁾. En als er een teveel is dan bestaan er omtrent de vraag, wat nu

¹⁾ Wanneer wij van „teveel” spreken, hebben wij daarbij uitsluitend de verhoudingen van het oogenblik en van de naaste toekomst op het oog; dit is immers de spanne tijds, die de onderhavige wet krachtens artikel 7 in eersten aanleg wil overbruggen. Omtrent de verdere ontwikkeling van deze verhoudingen wil hiermee niets gezegd zijn; met name wil niet — ook niet implicite — gepraediciëerd zijn op de vraag, in hoeverre en in welk tempo naar herstel van verwoeste complexen dient te worden gestreefd.

eigenlijk doelmatig zou zijn, de meest uiteenlopende meeningen. „Survival of the fittest” zeggen de liberale diehards; „den aanvoer uitsmeeren over alle betrokkenen na er een „closed shop” van te hebben gemaakt”, willen anderen; weer anderen pleiten voor een gedwongen sluiting van de minst rendabele ondernemingen; nog weer anderen zijn „desnoods” bereid een steunfonds op te zetten; en talrijk zijn de lieden, die nog weer andere plannen koesteren. Slechts in één opzicht stemmen zij allen overeen en wel in hun eerlijke overtuiging, dat geen voorstel doelmatiger is dan dat van hen zelf.

Het onrustbarende nu in deze situatie spruit hieruit voort, dat nagenoeg alle denkbare systemen zonder eenig interpraetatief kunst- of vliegwerk binnen het kader dezer wet uitvoerbaar moeten worden geacht. Wellicht zal deze of gene ons willen tegenwerpen, dat de uitvoerende macht toch rekening zal moeten houden met de wijze, waarop het bij algemeenen maatregel van bestuur voor te schrijven hooren van groepen belanghebbenden geregeld zal zijn; en niet te vergeten met den rechter. Wij voor ons vermogen hiervan echter niet veel te verwachten. Wij kunnen nl. moeilijk aannemen, dat een bij A.M.V.B. te regelen materie meer dan zijdelingschen invloed zal uitoefenen op de draagwijdte van de eigenlijke wetsartikelen. En omtrent de mogelijkheid, dat de rechter een aanwijzing onverbindend zou bevinden, zijn wij sceptisch gestemd — tenzij er van kwade trouw of aperte tinnegietery sprake zou zijn; maar zulk een veronderstelling lijkt ons absurd. De quaestie is nl., dat er voor deze materie niet alleen geen absolute maatstaven bestaan, maar zelfs niets, dat daar ook maar eenigermate op lijkt; hoogstens uiterst relatieve; waarmee men misschien zou kunnen vaststellen, of een bepaalde aanwijzing passend of niet passend geacht mag worden in een eenmaal (als doelmatig) aanvaard systeem. Of het systeem zelf werkelijk doelmatig geacht mag worden zal als regel niet beantwoord kunnen worden door de wetenschap, wier gezaghebbende beoefenaars juist op dit punt zo dikwijls diametraal tegenover elkaar staan — het is trouwens veeleer een quaestie van politieke doelstelling dan van zuivere economie. En eenmaal aangenomen, dat het strijdpunt in wezen in deze sfeer ligt, wat kan een onpartijdig rechter dan beter doen dan zich ten aanzien van het uitgangspunt — het aanvaarde systeem — te refereeren aan de keuze, die is gedaan door een op regelmatige wijze benoemden en ongetwijfeld bona fide gezagsdrager? Naar onze meening: niets.

De beteekenis van dit alles is echter niet meer of minder, dan dat de minister van Verkeer en Energie praktisch onbepaalde zeggenschap zou krijgen over den gang van zaken in een ganschen bedrijfstak; en dat nog wel in een tak van bedrijf, die door zijn internationale betrekkingen een kunstmatig ingrijpen in zijn natuurlijk gegroeide structuur minder dan eenig andere kan verdragen. Wij kunnen daarvan, gelijk van welke dictatuur ook, weinig goeds verwachten en meenden daarom een waarschuwend woord tegen dezen legislatieven wolf in zijn redactioneële schapevacht niet achterwege te mogen laten.

MR. H. VAN MAANEN.

DE STRIJD OM DE JAPANSCH-TEXTIEL-INDUSTRIE.

Vormt de schaarschte aan levensmiddelen in groote deelen van Europa en Azië ongetwijfeld een zeer nijpend probleem, dat om spoedige oplossing vraagt, direct daarnaast staat echter het even moeilijke vraagstuk van het opheffen der wereldtekorten aan manufacturen. In ons eigen land worden wij nog dagelijks aan deze schaarschte herinnerd, terwijl wij van zeer nabij kunnen constateeren, hoe moeilijk het is dezen nood op korten termijn afdoende te lenigen. Want hoewel de nijverheid in Brabant en Twente na den oorlog redelijk intact bleek te zijn, komt

er toch heel wat bij kijken, alvorens de spinnerijen en weverijen weer op volle toeren kunnen draaien.

Veel sterker nog spreekt dit gebrek aan manufacturen in Indië, waar de in lompen en jute-zakken gehulde paupers reeds een somber stempel op het straatbeeld in menige Europeesche stadswijk drukken. En hoe zal deze textielschaarschte in het soms nog onbereikbare binnenland wel niet doorgedraaien.

Dit vacuum te vullen is geen gemakkelijke opgave en zeker niet nu Java en Sumatra voorloopig onrustig blijven. Op basis van het zgn. „Sitsenplan” zijn de autoriteiten weliswaar theoretisch in de gelegenheid het eerste halfjaar 1946 een quantum van rond 340 miljoen yards aan manufacturen te koop (ca. 40 pCt. van een normale halfjaarlijksche behoefte), doch wij mogen al blij zijn als momenteel een 100 miljoen yards werd verkregen.

Nu zijn de huidige tijdsomstandigheden ook wel uiterst ongunstig om zich in het, onder de „Combined Production and Resources Board” te Washington ressorteerende artikel „textiel”, in den ruimsten zin des woords, te dekken. De wereldvoorraden in garens zijn zeer gering, zoodat de mogelijkheid, via de inheemsche weverijen, een deel van het tekort aan manufacturen aan te zuiveren, zeer weinig perspectieven biedt, afgezien nog van het feit, dat de politieke situatie het spoedig hervatten van deze productie zeer twijfelachtig maakt.

En wat het gereede goed betreft, het weinige, dat nog voorradig is, stamt geheel uit de Europeesche sfeer. Het zijn immers meest legervoorraden, degelijke, doch dure weefsels, die ter beschikking staan; artikelen, die allermint geschikt zijn om de eerste nooden van een „on the margin of consumption” levende Aziatische bevolking te lenigen.

In dit tijdsbestek is het wegvallen van de eertijds zoo goedkoop produceerende Japansche nijverheid wel zeer sterk merkbaar. Zooals bekend, was Japan vóór den oorlog het belangrijkste textielexporteerende land. Is het daarom niet verklaarbaar, dat sommigen onwillekeurig de oplossing zoeken in de richting van een wederinbedrijfstelling van de Japansche machinerie?

Met opzet spreken wij hier niet over een doen herleven van de Japansche manufacturenexporten zonder meer. Ook het produceeren op Japansche machines buiten Nippon is immers mogelijk. In het kader van de Indische wederopbouwplannen bijv. past een voortzetting van het uit de dertiger jaren stammende streven naar industrialisatie, met name dus een uitbreiding der op Java reeds aanwezige spinnerijen en weverijen. Het al of niet gewenschte van het opvoeren van dit industrialisatietempo laten wij hierbij gemakshalve in het midden.

Dit alles in het oog houdend en tevens de mogelijkheid van het indienen eener herstelbetalingsclaim in natura in aanmerking nemend, kan men zich ook de figuur denken van een vervangen der goedkope Japansche importen in Nederlandsch-Indië door een textielproductie op Java, met behulp van uit Japan overgebrachte fabrieksinstallaties.

Nu zal de uitvoering van een dergelijk project den noodigen tijd vergen. Wij moeten nl. in de orde van grootte van een 8 à 9.000 weefgetouwen en een 350 tot 400 miljoen spindels denken, willen wij enkele groote groepen als eenvoudige ongebleekte, geverfde en bontgeweven katoenen weefsels zelf op Java produceeren. Een dergelijk groot apparaat is niet in een handomdraaien geïnstalleerd.

Het behoeft geen betoog, dat een direct inschakelen van het bestaande apparaat in Japan veel doeltreffender en sneller zou werken. Herstelbetalingen dus in den vorm van leveringen in eindproducten in plaats van in productiemiddelen.

Het ziet er inderdaad naar uit, dat hier de weg van den minsten weerstand zal worden gevolgd. Sedert begin 1946 komen nl. steeds meer symptomen van de door de

Amerikaansche bezettingsautoriteiten getoonde interesse voor textielaangelegenheden tot ons. Op het oogenblik maakt een geallieerde missie, bestaande uit vijf Amerikanen en drie vertegenwoordigers van Engeland, Britsch-Indië en China, een studie van de Japansche textielindustrie, terwijl tegelijkertijd een „Textile Operation Group” („to develop export and import policies for the Japanese textile industry”, zooals de opdracht luidt) Generaal Mac Arthur's hoofdkwartier adviseert inzake maatregelen, die in de Japansche textielcentra Osaka en Nagoya moeten worden getroffen.

Evenals in Duitschland staan de geallieerden in Japan voor de enorme taak het economisch leven in het overwonnen land op korten termijn te herstellen; ook daar is het bekende motto: „to prevent unrest and disease”, het richtsnoer voor hun handelen. Een dankbaar object van „rehabilitation” vormt de arbeidsintensieve, „lichte” vredesindustrie „textiel”. Door deze belangrijke nijverheid wederom in bedrijf te stellen worden vele arbeidskrachten van de straat gehaald en in het normale productieproces ingeschakeld. Zij zullen weer in staat zijn door actief werken in hun levensonderhoud te voorzien, terwijl het land door den export in de gelegenheid is levensmiddelen en kunstmeststoffen in te voeren.

In dit licht bezien wordt het verklaarbaar, dat Japan volgens recente berichten 340.000 ton Amerikaansche ruwe katoen te verwerken krijgt (van 1 April tot 31 December 1946). Van dit quantum komt 150.000 ton ter beschikking van de door eigen heerschers geëxploiteerde inheemsche bevolking, die reeds twee jaar lang geen kleedingbonnen heeft kunnen honoreeren; 50.000 ton is bestemd voor industriele doeleinden (canvas, garens voor nettenfabricage, e. d.); de rest, 140.000 ton, komt in den vorm van reliefsgoederen aan de gebieden ten goede, die het meest onder het oorlogsgebeuren geleden hebben. Indonesië is dus zeker gerechtigd hier een deel van te ontvangen.

Bij deze transactie snijdt het Amerikaansche mes aan twee, zoo men wil zelfs aan drie kanten. Niet alleen zien de Amerikaansche bezettingsautoriteiten kans op deze wijze een deel van de Japansche millioenenmassa een bestaan te verschaffen, tegelijkertijd vinden zij een middel in de wereldtextieltekorten te voorzien; tenslotte juichen de Amerikaansche „cotton growers” bij het vooruitzicht, dat er een aardige bres in de katoenvoorraden wordt geslagen.

Theoretisch mogen de antipoden der „katoenboeren”, de Amerikaansche textielfabrikanten, enkele bezwaren opperen nu zij hun landgenooten de Japansche industrie weer op de been zien helpen (zij het natuurlijk onder sterke contrôle), in de praktijk zullen de beide textielproducerende gebieden, the South en the New England States, weinig last hebben van het op de Aziatische behoeften aan eenvoudig en goedkoop goed ingestelde productieprogramma. Hun fabricageproces is veeleer op fijne en gecompliceerde weefsels afgestemd.

Mocht de invloed van dezen remmenden factor dus niet hoog worden aangeslagen, des te heviger zal de oppositie zijn van de twee Aziatische rivalen der Japansche industrie, India en China.

- Britsch-Indië koestert reeds geruimen tijd grootsche plannen met betrekking tot de uitbreiding van haar omvangrijke industrie. Eind 1945 beraadslaagde men te Bombay over de mogelijkheden de productie met 50 pCt. tot 7.200 miljoen yards per jaar op te voeren. Of het nu het moment is een dergelijke vergroting van het apparaat binnen een geprojecteerden tijd van vijf jaren uit te voeren, valt te bezien; een na-oorlogsperiode leent zich nu eenmaal niet voor de goedkoopste investeringen. Ook de noodzakelijkheid, om blijvende textielimporten toe te laten als compensatie voor den altijd noodigen export van het Britsch-Indische katoensurplus, zal deze

soep wel niet zoo heet doen eten, als ze is opgediend. Toch kan men er op rekenen, dat India een herleven van de Japansche textielindustrie met lede oogen zal aanzien.

In nog sterkere mate geldt dit voor het door oorlogsgeweld zoo zwaar geteisterde China. Als één land recht heeft op een aanzienlijke herstelbetaling in productiemiddelen is het China. En er zijn teekenen, dat het zich die kans niet zonder meer zal laten ontglippen, gezien de aandacht, die men den laatsten tijd ook daar aan industrialisatieplannen besteedt.

Hoe in dit alles de geruchten over een gedecimeerde Japansche katoenindustrie passen, is ons, eerlijk gezegd, nog niet recht duidelijk. In ieder geval contrasteert het verhaal, dat ruim drie-vierde van het productie-apparaat ten offer gevallen zou zijn aan de Japansche oorlogspanning, zoo sterk met de plannen, om 140.000 ton aan manufacturen te exporteeren, dat wij er voorloopig de voorkeur aan geven eerst de nauwkeurige inventarisatie van de Japansche industrie af te wachten. In Europa heeft het maken van schrot uit textielmachines in de periode 1939-1945 weinig toepassing gevonden, zoodat het straks wel eens zou kunnen blijken, dat de vermelde geruchten uitsluitend de tendens hebben het potentieel der industrie in het oog van de wereld te verkleinen, ten-einde zodoende het wegslepen van machines te voorkomen.

In ieder geval mogen wij constateeren, dat de strijd om de Japansche textielindustrie ontbrand is. Met spanning zullen zoowel de aanstaande consumenten (w.o. Indonesië), als de „oude” concurrenten (w.o. Engeland en Nederland) en de „nieuwe” producenten (w.o. zoo mogelijk ook Java) het verloop van dit gevecht gadeslaan.

Dr. W. T. KROEZE.

Batavia, 4 Maart 1946.

BOEKBESPREKINGEN.

Dr. H. W. J. A. Vredagoor, *Monetaire vraagstukken*, Amsterdam, Elsevier 1945.

Dit vrij lijvige boekwerk bevat beschouwingen over monetaire vraagstukken, die zich hebben voorgedaan gedurende den oorlog en die in de toekomst nog te wachten zijn. Hierbij is in de eerste plaats gelet op de binnenlandsche aspecten dezer vraagstukken. In het centrum staan de oorzaken, die geleid hebben tot het ontstaan van zwevende koopkracht en de verlangens van de houders dezer koopkracht om hun saldi een uiteindelijke bestemming te geven.

Bij het bespreken van de oorzaken van deze koopkracht wijst de schrijver o.a. op de moeilijkheid om door belastingheffing alle inkomensdeelen af te rooien, die in oorlogstijd niet voor besteding in aanmerking komen. Hij demonstreert deze moeilijkheid met een aantal gegevens uit de budgetstatistiek, die aantoonen hoe uiteenlopend de besteding van hetzelfde inkomen in verschillende gezinnen kan zijn. Dr. Vredagoor maakt een onderscheid tusschen „gevaarlijke” en „ongevaarlijke” zwevende koopkracht, waarbij hij er in het bijzonder op wijst, dat zwevende koopkracht in handen van personen met lage inkomens veel dringender gebruikt wordt voor aanschaffingen op de zwarte markt dan zwevende koopkracht in handen van personen met hogere inkomens.

Komende tot een bespreking van wat er na den oorlog moet geschieden met de liquide saldi, wijst hij er op, dat daarmee alleen dan goederen zullen kunnen worden gekocht, indien tezelfder tijd voor een even groot bedrag aan dan ontstaand inkomen wordt bespaard. Er is toch immers in beginsel na den oorlog juist evenveel productie als er inkomen wordt verdiend en niet meer. Niettemin zou, naar de meening van den schrijver, het monetaire probleem zich na den oorlog ook zonder heffingen of geldzuivering automatisch oplossen. De liquide saldi zullen

langzamerhand afvloeien of in staatsfondsen worden belegd. Zoo zal bijv. de vrees voor rentestijging, die gedurende en kort na den oorlog één der oorzaken was, waarom liquide saldi niet in obligaties werden omgezet, langzamerhand verdwijnen. Dit zal zoowel gebeuren, wanneer de rente stijgt — dan toch is het feit eenmaal geschied —, alsook, wanneer de rente niet stijgt. Er is aanleiding, aldus de schrijver, om dit laatste te verwachten, gezien de omstandigheid, dat besparingen en investeringen toch ongeveer aan elkaar gelijk zullen zijn en de liquiditeitsvoorkeur zal afnemen. Dr. Vredegoor geraakt op dit punt in conflict met Cassel, die een hoogen rentestand voorzag, doch meent, dat de redeneering van Cassel, hetzij ontoepasselijk, hetzij onjuist is.

Zoals de lezers van de „E.-S.B.” weten, acht Dr. Vredegoor den invloed van een vermogensheffing en ook van de geldzuivering op het inflatiegevaar betrekkelijk gering, omdat, naar zijn meening, vermogensbestanddeelen niet licht voor loopende uitgaven zullen worden besteed en er bovendien ook nog een gedeelte van het loopende inkomen niet besteed kan worden. Hij acht in den strijd tegen het inflatiegevaar de handhaving van de prijs- en rentsoeneeringsvoorschriften primair, evenals de toeneming van de productie. Wel acht hij een vermogensheffing om andere redenen toch zeer gewenscht, nl. om te komen tot verlagening van de staatsschuld.

Ofschoon wij het niet met alles, wat door den schrijver wordt betoogd, eens zijn — wij zijn bijv. niet zoo zeker, dat vermogenssaldi niet aangewend zouden worden —, achten wij het betoog toch in vele opzichten belangwekkend en van betekenis. Wij onderschrijven ook een groot gedeelte van de opvattingen, die de schrijver heeft omtrent de taak van de Overheid in het economisch leven, in het bijzonder, dat deze zich op den duur vooral zal moeten concentreren op de conjunctuurpolitiek. Dr. Vredegoor heeft op duidelijke wijze het verschil in het licht gesteld tusschen de zwevende koopkracht als vermogensbestanddeel en als inkomensbestanddeel en op systematische wijze het verschil tusschen tijdelijke en duurzame besparingen beschouwd.

Tegen den uiterlijken vorm van het boek hebben wij twee bezwaren: in de eerste plaats gebruikt de schrijver vaak zeer lange zinnen en in de tweede plaats ontbreekt elke samenvatting, hetgeen den lezer dwingt het dikke werk bijna geheel te lezen, alvorens hij weet, wat de schrijver eigenlijk betoogt. Niettemin is het boek zeer helder geschreven en bevelen wij het gaarne aan.

J. T.

Annuaire Statistique de la Société des Nations 1942/44.
17e jaargang, Genève, 1945.

Voor allen, die zich met economisch-statistisch onderzoekingswerk bezighouden, is het statistische jaarboek van den Volkenbond een onontbeerlijke bron van informatie. De verschijning in de reeks van den 17en jaargang, welke betrekking heeft op de oorlogsjaren, zal door velen met instemming zijn begroet. Het spreekt vanzelf, dat de samenstelling van dit deel, verschenen in Augustus 1945, op groote moeilijkheden stuitte. De beëindiging van de vijandelijkheden in Europa maakte het in een aantal gevallen mogelijk nadere gegevens te verzamelen. Ofschoon cijfers voor de laatste fase van den oorlog dikwijls nog ontbreken, verschaft deze uitgave toch stellig een schat van hoogst belangrijke gegevens.

Het eerste gedeelte bevat demografische gegevens, waaruit blijkt in welke mate de oorlog den loop van geboorte-, sterfte- en huwelijkscijfers heeft beïnvloed. Het is bekend, dat in Nederland gedurende den oorlog de huwelijks- en geboortecijfers zijn gestegen. Dit verschijnsel blijkt zich ook in andere bezette landen te hebben voorgedaan, doch niet overal; o. a. niet in Frankrijk. Wel, maar in veel mindere mate, in België. Over verliezen

aan menschenlevens bevat deze uitgave uiteraard nog zeer onvolledige gegevens.

Het tweede gedeelte, handelende over de financieele en economische gegevens, bevat zeer belangrijke tabellen over de overheidsuitgaven, w. o. de oorlogsuitgaven; de overheidsschulden, het nationale inkomen, voorts over het geld- en credietwezen, indexcijfers van prijzen, productie, enz. Voor een meer gedetailleerde behandeling zullen „*Money and Banking*” 1942/44, „*the World Economic Survey*” 1942/44, en andere door den Volkenbond uitgegeven jaarboeken geraadpleegd kunnen worden. Zooals bekend, zijn voorts in de afleveringen van het „*Monthly Bulletin of Statistics*” gedurende de laatste maanden van 1945 voor verschillende landen nog een aantal belangrijke gegevens gepubliceerd, w. o. ook voor Nederland.

In het bijzonder van belang is, dat het jaarboek in staat stelt een vergelijking te maken tusschen de voornaamste landen, wat betreft gegevens als de oorlogsuitgaven, de staatsschuld, de bankbiljettencirculatie, het prijspeil, enz.

De talrijke, met groote zorgvuldigheid opgestelde, voetnoten, stellen den lezer in staat de onderlinge vergelijkbaarheid der cijfers na te gaan, hetgeen niet steeds beteekent, dat de cijfers dan ook vergelijkbaar zijn. De berekening van een gegeven als het nationale inkomen stuit onder normale omstandigheden reeds op theoretische complicaties, die in oorlogstijd nog veel groter worden. Bovendien leidt het volgen van de eene of de andere berekeningswijze in tijden van oorlog en daarna, wanneer de inkomensvorming tengevolge van prijsstijgingen, schijnwinsten, zwarte markten en andere verschijnselen in meer of minder sterke mate verwrongen is, veelal tot zeer uiteenlopende uitkomsten voor de grootte van het nationale inkomen.

Het jaarboek bevat gegevens over het nationale inkomen van een achttal landen, nl. de Vereenigde Staten, Zuid-Afrika, Argentinië, Canada, Palestina, het Vereenigd Koninkrijk, Australië en Nieuw-Zeeland. De cijfers omvatten een of enkele vredesjaren en vervolgens de oorlogsperiode. Dat niet meer landen zijn opgenomen, is hieruit te verklaren, dat voor de meeste landen, w. o. ook Nederland, gegevens over het nationale inkomen gedurende den oorlog niet zijn verstrekt of niet konden worden samengesteld. De in het Jaarboek opgenomen tabellen sluiten nauw aan bij de opstellingen, zooals zij in de verschillende landen in de oorspronkelijke publicaties gegeven zijn en zijn dientengevolge onderling niet altijd goed vergelijkbaar. Het zou aan de hand van de beschikbare publicaties ook niet wel doenlijk zijn geweest een grootere mate van vergelijkbaarheid te bereiken, dan reeds geboden wordt. De aan de tabellen toegevoegde noten verschaffen de voor de interpretatie der gegevens noodzakelijke informatie. De toelichting is evenwel tamelijk beknopt en zal daarom vermoedelijk alleen voldoende zijn voor hen, die met dit speciale gebied reeds eenigermate vertrouwd zijn. Het meest uitvoerig zijn de tabellen over het nationale inkomen van Engeland, die alle ontleend zijn aan het bekende „*Annual Budget White Paper*”, „*An analysis of the sources of War Finance and Estimate of the National Income and Expenditure in the Years 1938 to 1943*”.

Tenslotte volgen hier een tweetal tabellen met cijfers, ontleend aan het jaarboek 1942/44.

Oorlogsuitgaven, resp. uitgaven voor de nationale verdediging.
(in miljoenen).

	1940	1943	1944
Vereenigde Staten (dollar)	6.301	87.039	88.000*)
Gr. Brittannië (pond sterling)	3.220	4.950	5.125
Sovjet-Rusland (roebel)	56.000	124.700*	137.000
Canada (Canadeesche dollar)	752	4.625	4.450*
Australië (Austr. pond sterl.)	170	544	505*
Britsch-Indië (Rupees)	748	3.136*	4.566*
Zweden (Kronen)	2.069	2.122	2.030*
Zwitserland (Zwitserseche frs.)	1.158	1.203	1.330

*) geschat.

Binnenlandsche schulden (in milliarden).

	1939	1943	1944
Vereenigde Staten (Dollar) (a)	48,5	203,0	235,0
Gr. Brittannië (Pond sterling)	8,1	18,5	21,1
Canada (Canad. Dollar)	3,2	11,2	—
Japan (Yen)	22,0	75,0	—
Duitsland (Rijksmark) (b)	51,0	274,0	345,0
België (Belg. Francs)	40,0	116,0	159,0
Finland (Mark)	4,2	46,4	61,2
Frankrijk (Francs)	483,0	1.333,0	1.610,0
Nederland (Guldens)	4,2	10,3	12,5
Zweden (Kronen)	3,6	9,8	10,9
Zwitserland (Zwits. Francs) (c)	3,1	7,3	8,8

(a) betreft resp. VI 1940, VI 1944 en III 1945

(b) betreft resp. III 1940, III 1944 en VII 1944

(c) niet inbegrepen de schulden van de Federale Spoorwegen (3.300 miljoen).

J. B. D. DERKSEN.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES

BOEKEN.

Oligarchische clauses in statuten van naamloze vennootschappen. Proefschrift door G. J. Boelens. J. H. Kok N.V., Kampen, 1946. 152 blz.

Distributiewetgeving in Nederland door Mr. Dr. D. H. Peereboom Voller, 287 blz. f 7,—. N. Samsom N.V., Alphen a. d. Rijn, 1945.

Het moderne geldwezen door Drs. S. Korteweg en Dr. F. A. G. Keesing. N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Mij., Amsterdam, 360 blz. f 11,— geb. 1945.

Principes der bedrijfsorganisatie door Drs. J. Slikboer. Nederlandsche Uitgevers-Mij. N.V., Leiden, 1946. 144 blz., f 4.90.

BROCHURES.

Planologische problemen bij den herbouw van het centrum van een groote stad. Openbare les, gehouden op 24 Januari 1946 door Ir. L. H. J. Angenot. Den Haag, M. Nijhoff, 1946, 28 blz.

Commercial policy in the post-war world. Report of the economic and financial committees. League of Nations, 1945, 124 blz. £ 5/-; \$ 1.25. Official No.: C.31, M.31. 1945, I.I.A. April 1945.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De maandultimo ging, zonder eenigen invloed op de geldmarkt uit te oefenen, voorbij. Het geldaanbod is nog altijd zoo ruim, dat aan de vraag naar bankpapier ten bedrage van niet minder dan f 79 miljoen zonder eenige moeite kon worden voldaan. Door de betaling van vervalend schatkistpapier nam de ruimte op de geldmarkt, ondanks de bovengenoemde onttrekking van middelen, per saldo nog met f 26 miljoen toe. De handel in schatkistpapier is door het geringe aanbod bij vrij groote vraag vrijwel tot stilstand gekomen, terwijl de prijzen nog eenigszins afbrokkelden. Juli-promessen werden gezocht tegen $\frac{3}{4}$ pCt., terwijl ook achtmaands papier, dus de schatkistpromessen met den langsten looptijd, welke nog in circulatie zijn, tegen een disconto van 1 pCt. werden gevraagd. Een spoedige hervatting van de afgifte van schatkistpapier door den Agent, welke het marktbeeld zou kunnen veranderen, kan, zooals reeds eerder werd opgemerkt, ondanks de telkens opkomende geruchten, moeilijk op rationeele gronden worden verwacht.

De nieuwe regeling van den effectenhandel, waarbij ook aandeelen tot den handel zullen worden toegelaten, vormt nog steeds een onderwerp van bespreking, maar zal wellicht spoedig haar beslag krijgen. Een speciale moeilijkheid zal door de Regeering gewenschte vrijwillige liquidatie van Amerikaansch effectenbezit nog opleveren. Om verkoop van Amerikaansche effecten vrijwillig te doen plaats vinden, zal men den huidige houders een aantrekkelijk equivalent moeten bieden. Om monetaire redenen kan vrij geld hiervoor niet in aanmerking komen. Misschien is het mogelijk een speciaal type staatsfondsen te creëren,

dat in de plaats kan komen van het tegen de huidige hoogte koersen te realiseren Amerikaansche effectenbezit. Wordt het vrijwillig karakter gehandhaafd, dan zal de Overheid vermoedelijk een inbreuk moeten maken op haar tot nu toe gevoerde rentepolitiek.

De obligatiekoersen op de Amsterdamsche beurs bewogen zich ongeveer op hetzelfde niveau als de vorige week. De $2\frac{1}{2}$ pCt. spaarcertificaten noteerden fractioneel hooger, evenals de 3 pCt. 1937, welke aan het einde der week op $102\frac{5}{16}$ kwam. De koersstijging der integralen zette zich niet voort, maar sloeg in het tegendeel om, hoewel uiteindelijk t.o.v. de vorige week slechts een koersdaling van $\frac{1}{8}$ pCt. tot stand kwam.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen	Wissels, prom. enz., open marktpapier, beleeningen, voorschotten ajh Rijk en diverse rekeningen	Totaal activa	Totaal opeischb. schulden
1 April '46	5.348.116	200.211	5.627.463	5.019.973
25 Mrt. '46	5.348.076	209.759	5.630.970	4.993.212
18 " '46	5.345.079	225.905	5.644.120	4.992.491
11 " '46	5.339.312	240.848	5.653.297	4.993.006
4 " '46	5.324.032	246.603	5.643.777	4.960.831
25 Febr. '46	5.363.395	207.132	5.643.669	4.960.193
18 " '46	5.377.386	203.771	5.654.300	4.975.382
11 " '46	5.383.257	231.423	5.687.720	5.009.423
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Saldo Rijk R/C (D/C)	Geblokkeerde saldi van banken	Bankassig-natiën en diverse rekeningen
1 April '46	2.468.178 ¹⁾	2.551.679	C1.699.624	180.983	275.238
25 Mrt. '46	2.389.867 ²⁾	2.603.233	C1.806.063	154.743	305.514
18 " '46	2.366.028	2.626.375	C1.845.572	124.677	319.360
11 " '46	2.348.172	2.644.706	C1.888.395	106.534	328.058
4 " '46	2.330.316	2.630.486	C1.902.540	—	350.618
25 Febr. '46	2.250.450	2.709.478	C1.806.459	—	351.408
18 " '46	2.194.786	2.780.463	C1.800.828	—	346.716
11 " '46	2.148.409	2.860.962	C1.914.895	—	346.018
6 Mei '40	1.158.613	255.174	C 22.962	—	10.230

¹⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 2.175.418.²⁾ " " " f 2.096.247.NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandsche deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op den Staat
28 Maart 1946	33.095	4.657	1.999	218	626	49.410
21 " 1946	33.095	3.791	1.603	225	595	50.759
14 " 1946	33.095	3.873	1.736	259	556	50.650
7 " 1946	33.096	4.059	1.664	257	520	50.999
28 Febr. 1946	32.728	4.575	1.736	392	515	49.894
21 " 1946	32.738	4.509	1.277	392	500	49.796
14 " 1946	32.754	4.139	1.540	509	473	50.277

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
28 Maart 1946	653	155.729	72.838	4	3.129	846
21 " 1946	653	155.784	72.854	4	3.155	846
14 " 1946	653	155.885	73.242	3	2.843	851
7 " 1946	653	156.309	73.570	5	2.914	856
28 Febr. 1946	653	155.649	73.143	3	2.672	861
21 " 1946	653	155.019	72.634	2	2.945	864
14 " 1946	653	155.497	72.915	5	3.132	872

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad. (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel", ten bedrage van 64.597 miljoen frs.³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

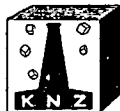
Een Vliegtuigindustrie
kan in de toekomst
in Nederland
niet worden gemist

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Verkrijgbaar in den boekhandel:

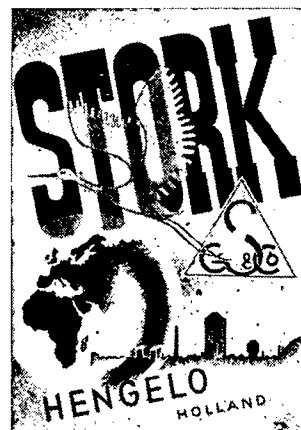
Full Employment

in de Nieuwste Engelsche Literatuur.
(o.a. de inzichten van BEVERIDGE
en KEYNES).

Openbare les van
H. W. Lambers, ec. drs.

Prijs f 0.95

Uitgever: H. A. M. Roelants te Schiedam.

rijnlansche
betonbouw maatschappij n.v.

spoorsingel 64 - delft - telef 1846

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

N.V. Louis Dobbemann
Waddinxveen

KOFFIE

THEE

Juist nu bieden de Watson machines, behorende tot
het Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op
efficiënte en snelle wijze dié administratieve voorlichting te
geven, welke voor den wederopbouw van het Nederlandsche
Bedrijfsleven noodzakelijk is.

Onze afdeling Organisatie is paraat om U een alleszins des-
kundig advies omtrent de oplossing van Uw administratieve
en organisatorische problemen voor te leggen.

Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn
weer Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON” Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.

Frederiksplein 34. Amsterdam-C — Telefoon nrs: 33406, 33656, 31856

N.V. LEVENSVZERKERING-MIJ.

DE
ARNHEM

LEVENSVZERKERING

BOVENBERGSTRAT 7

ARNHEM

Huygen & Wessel c.v.

VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden